National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa,Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
OCT 4 1979

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

RAHVUS-
VAHELINE
LASTE AASTA

Nr. 72 (2611) XXVIII aastakäik — Neljapäeval, 27. septembril 1979 — Thursday, September 27, 1979 — Üksiknumbri hind 40 centi

Gromõko eitab punaarmee viibimist Kuubal

Carter lubab astuda „vajalikke samme" Moskva mõjutamiseks

NEW YORK — N. Liidu välisminister Andrei Gromõko eitas kategooriliselt Liitunud Rahvaste Organisatsioonis peetud kõnes vene vägede viibimist Kuubal, mainides, et Ühendriikide teated nende sõjaväeüksuste kohta on „kunstlikud". Minister mainis ühtlasi, et läänemaailmas on levitatud valeandmeid N. Liidu ja Kuuba vahekordade kohta.

Gromõko sõjakast sõnavõtust võis järeldada, et N. Liit ei kavatse midagi ette võtta oma võitlusbrigaadi välja vimiseks Kuubalt.

Ühendriikide president Carter kinnitas pärast Gromõko kõnet, et ta annab järgmisel nädalal ülevaate läbirääkimiste kohta, mis on toimunud välisminister Vance ja N. Liidu esindajate vahel vene vägede väljaviimiseks Kuubalt.

President ütles ühtlasi, et Ühendriigid astuvad „vajalikke samme" kui Moskva ei võta midagi ette oma brigaadi äraviimiseks.

Ühendriikide senaator Henry Jackson ütles välisminister Gromõko kõnet kommenteerides, et minister ei kõnelenud Liitunud Rahvaste Organisatsionis tõtt. Teda toetasid ka mitu teist senaatorit,

kellede arvates SALT II kokkuleppe kinnitamiseks Ühendriikide senatis puuduvad igasugused väljavaated kui N. Liit oma brigaadi äraviimiseks Kuubalt sammusid ei astu.

President Carter ei ole seni poole sõnagagi märku andnud, milliseid abinõusid ta kavatseb venelastele surve avaldamiseks kasutamisele võtta kui Moskva jätab oma võitlusüksuse Kuubale. President Carteri nõuandja Zbigniew Brzezinski sõnavõttudest võib siiski järeldada, et Ühendriigid kavatsevad hakata pühendama senisest rohkem tähelepanu N. Liidu poolt allaheidetud rahvastele

ning arendada tihedamaid sidemeid Hiinaga.

Samuti kavatsetakse Lääne-Euroopa riike mõjutada, et nad hakkaksid Hiinat varustama moodsate relvadega.

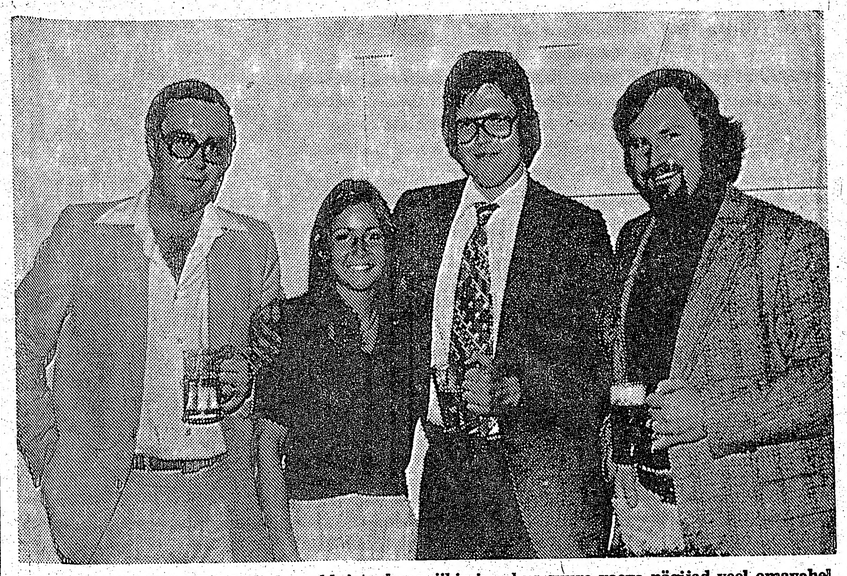

Hiljuti peeti Tallinn Festivali korraldajate koosviibimine, kus suure vaeva nägijad veel omavahel arutlesid möödunud suvel korraldatud meeldejäänud päevi. Pildil pidustuste majandusjuht Toomas Birkenbaum, Miss Tallinn Susan Suit, komitee esimees Jaak Järve ja kunstilise osa korraldaja Avo Kittask.

Foto: Vaba Eestlane

5 miljonit Venes orjatööl

Poliitvangide laagrites erakordselt palju eestlasi, lätlasi ja leedulasi

Ajakirjanduses avaldati N. Venest salaja väljatoodud dr. Juri Orlovi kirjeldus olukordadest N. Vene orjalaagreis ja vanglais. J. Orlov, kes mõisteti möödunud aastal 7 aastaks vangi osavõtu eest õiguslike olukordade kaitse liikumisest, peetakse kinni Permi oblastiis asuvas poliitvangide orjalaagris. Tema aruanne märgib, et poliitvangidest on märgatavalt suur arv eestlasi, lätlasi ja leedulasi.

Läände saabunud kirjelduses ütleb J. Orlov, et laagris kinnipeetavate kokkuvõtte järele tõuseb N. Vene orjalaagrites kinnipeetavate arv, kaasa arvatud uurimiste all olevad ning ümberkasvatamiseks kinnipeetavad alkohoolikud, kokku kolmele miljonile inimesele.

Kui sellele arvule lisada veel väljasaadetud, siis tõuseb sunnitöödele saadetute üldarv kuni viie miljoni inimesele.

See moodustab kogu N. Vene rahvastikust kuni 2 protsenti.

Dr. J. Orlovi arvamise järele on ülisuur enamus N. Venes vangis peetavaist kinni mõistetud süütegude eest, mis on vahetumalt seotud elutingimustega Nõuk. Liidus, nimelt varguste, vandalismi ja inimestele kallaletungide pärast, kusjuures enamus süütegudest on toimunud joobnud olekus. Töökasvatuslaagrites viibib nimelt väga suur arv joodikuid.

J. Orlov väidab, et juriidilisest vaatepunktist lähtudes on mitte üksi poliitilistel, vaid ka teistel põhjustel vangis peetavad süüdi mõistetud ebaõiglaselt.

Orlovi aruanne mainib veel, et poliitvangide hulgas on eriti rohkelt ukrainlasi ja Baltikumist pärinevaid eestlasi, lätlasi ja leedulasi. Neid on vangide seas kaugelt suurem protsent, kui on nende protsent Nõuk. Liidu rahvastest.

Nii on Mordva ja Uurali poliitvangide laagrites kinnipeetavaist vangidest 30 kuna 40 protsenti ukrainlased

ja ülejäänuist 30 protsenti eestlased, lätlased ja leedulased.

Venelasi ja teisi N. Liidu rahvusi on laagri vangide peres vähem kui 30 protsenti.

Aldo Moro küüditaja ja mõrvar tabati

ROOM — Rooma politseivõimud arreteerisid Itaalia põrandaaluse punabrigaadi ühe asutaja Prospero Gallinari, keda peetakse ka endise peaministri Aldo Moro küüditajaks ja mõrvajaks. Politsei arreteeris Gallinari pärast tulevahetust ajaloolisel Appia teel, kusjuures bandiit sai politseinike kuulidest elukardetavalt haavata. Koos Gallinariga arreteeriti naisterrorist Mara Nanni, kuna samas autos viibinud ühel mehel ja naisel õnnestus sündmusekohalt põgeneda.

Gallinari on Itaalia kommunistliku partei endine liige. Ta arreteeriti 1975. aastal kuid tal õnnestus 1977. aastal vanglast põgeneda.

Konservatiivid said juurde ühe parlamendiliikme

MONTREAL — Kanada konservatiivide partei sai föderaalparlamendis Ottawas ühe koha juurde kui Quebecist parlamenti valitud Socredi partei esindaja Richard Janelle teatas, et ta astub konservatiivide parteisse. Janelle ülejooksmise tulemusena on konservatiividel föderaalparlamendis praegu 136, liberaalidel 113, NDP-l 26 ja Socred'il 5 kohta, kuna kaks kohta on lahtised ja seal peavad tulema täiendusvalimised. Torontos liiguvad kuuldused, et ka üks liberaalide parteisse kuuluv parlamendiliige kavatseb konservatiivide poole üle minna.

Khomeini rezhiimi uued ohvrid

TEHERAN — Iraanis hukati kaks endist senaatorit ja võimult kõrvaldatud shahhi endine arst, keda süüdistati korruptsioonis. Maha lastud senaatoritest oli üks 81- ja teine 63-aastane ning shahhi arst dr. A'Alam, kes oli tuntud nina- ja kurguhaiguste eksperdina, oli 74-aastane. Dr. A'Alami vastu tõstetud naeruväärsetes süüdistustes mainiti ainult, et arst oli palee teenistuses ning ravis võimult kõrvaldatud shahhi.

Punaste võitlus Straussi vastu

Noorkommunistid ja sotsialistid külvasid kristlik-demokraatliku partei juhi üle munadega

KÖLN — Pahempoolsed ringkonnad teevad ilmselt suuri ettevalmistusi, et häirida hiljuti kristlik-demokraatide partei juhiks valitud Franz Josef Straussi esinemisi järgmisel aastal toimuva parlamendi valimiskampaania kestel. Straussi vastu organiseeritud jõud ilmusid avalikkuse ette hiljuti Essenis ja Kölnis korraldatud omavalitsuse valimistel. kus Josef Strauss esmakordselt esines parteijuhina.

Vasakpoolsed olid teinud põhjaliku töö Straussi väljakarjumiseks kuna kommunistlik noorteorganisatsioon SDAJ, teised pahempoolsed äärmuslikud organisatsioonid ja sotsialistide aktsioonikomiteed olid toonud välja suured jõud oma „võimete" demonstreerimiseks.

Need jõud olid koondatud kokku kõigist Lääne-Saksamaa osadest ning neile oli tehtud ülesandeks segada Straussi kõnekoosolekuid esialgu Esseni Burgplatz'il ja hiljem Kölni spordihallis.

Noored löögimehed puistasid Straussi üle munadega ning tegid sellist põrgulärmi, et kõneleja sai alles 20 minuti pärast kõnetooli ilmumist suu esimest korda lahti teha. Kristlik demokraatliku partei juhtkond on nõudnud sotsialistide partei esimehelt Willy Brandilt ja liidukantsler Schmidtilt seletust, kas nad võtavad midagi ette, et selliseid vahejuhtumeid, kus sotsialistid ja kommunistid ühiselt kristik-demokraate rünnavad, tulevikus vältida.

Strauss kinnitas, et need vahejuhtumeid paljastavad kõige selgemal kujul kommunistide ja sotsialistide vahel valitsevaid sidemeid.

Mõned poliitikud on avaldanud arvamist, et sellelaadilised tänavahuligaanide kallaletungid olid ka põhjuseks, miks Weimari vabariik ja demokraatlik kord pärast Esimest maailmasõda Saksamaal kokku varisesid.

Olete lahkelt palutud iseseisvale kunstinäitusele

ERIC PEHAP

MAALID JA GRAAFIKA

„SUUR TÖLL"-MAPP ORIGINAAL KIVITRÜKIS

12., 13., 14. OKTOOBRIL

TORONTO EESTI MAJA VÄIKESES SAALIS

958 BROADVIEW AVENUE, TORONTO

reedel 12. okt. kella 11 e.l.—10 p.l.

Avatud: laupäeval 13. okt. kella 9 e.l.—10 p.l.

pühapäeval 14. okt. kella 10 e.l.—9 p.l.

Sissepääs tasuta.

Maailmaorganisatsioon kaotab tähtsuse inimkonnale

Kanada välisminister Flora MacDonald kritiseeris Liitunud Rahvaste Organisatsiooni

NEW YORK — Kanada välisminister Flora MacDonald esines Liitunud Rahvaste Organisatsiooni peakoosolekul kõnega, milles ta nõudis senisest paremat koostööd läänerriikide ja arengumaade vahel. Minister mainis, et Kanada on tüdinenud praegusest olukorrast ja võib need summad, mis ta kulutab maailmaorganisatsioonile, kasutada koduste vajaduste rahuldamiseks. Flora MacDonald nõudis Liitunud Rahvaste Organisatsioonis alamsekretäri ametisse nimetamist, kes oleks ombudsmaniks inimõiguste küsimuses.

Kanada värske väliministri kriitiseeriv kõne oli Liitunud Rahvaste Organisatsioonis teataval määral üllatuseks, kuna Flora MacDonaldi sõnavõtt erines tunduvalt tavalistest trafareetsetest ja aegade jooksul ärakulunud sõnavõttudest.

Minister kinnitas, et Liitunud Rahvaste Organisatsioonis ei ole suudetud 30-ne aasta jooksul esitada uusi ideid ega astuda samme maailmas valitseva pinevuse vähendamiseks ja üldise majandusliku olukorra parandamiseks, mille tagajärjel tuleviku suhtes valitseb viimsepäeva meeleolu.

Flora MacDonaldi arvates on maailmaorganisatsioon kaotanud ülevaate inimkonna vajadustest ning ei ole täitnud oma kohustusi inimõiguste kaitsmiseks. Selles olukorras ei ole Liitunud Rahvaste Organisatsioonil enam mingisugust tähtsust maailma elanikkonnale. Minister kinnitas, et igal maailma elanikul on õigus sõnavabadusele ning teda ei tohi diskrimineerida rassi, usu ega soo alusel. Ta ütles ka, et igal inimesel peab olema ka õigus toidule ja peavarjule, mille saavutamiseks maailma rikkused tuleks jagada.

Välisminister MacDonaldil oli pärast kõnet pressikonverents ja kokkusaamine Ühendriikide välisminister Vance'iga,

kes toetas tema ettepanekut ombudsmani ametisse rakendamiseks Liitunud Rahvaste Organisatsioonis.

UN pooldab Pol Pot'i terrorirezhiimi

NEW YORK — Liitunud Rahvaste Organisatsiooni peaassamblee tegi kontroversiaalse otsuse, tunnistades maailmaorganisatsiooni ametlikuks liikmeks Kambodzhas võimult kõrvaldatud Pol Pot'i terrorirezhiimi. Pol Pot'i poolt hääletas 71, vastu 35 riiki, kuna 34 jäid erapooletuks. Pol Pot'i rezhiimi eest võitlesid eriti mõjuvalt Hiina ja Ühendriigid, kuna Vietnami olümpatsioonivägede poolt Kambodzhas võimule upitatud rezhiimi toetas N. Liit oma drabantidega. Pol Pot'i rezhiimile andis oma toetuse ka Kanada.

UN-i peakorter - KGB vaatlustorn

Ärahüpanud vene diplomaat paljastab

LONDON — N. Liidu endine diplomaat Arkadi Shevtshenko, kes hüppas mõni aeg tagasi ära ja palus Ühendriikides asüüli, kinnitab, et Liitunud Rahvaste Organisatsiooni hoone New Yorgis on vene salaluurele kõige kõrgem vaatlustorn kogu maailmas. Shevtshenko töötas enne ärahüppamist Liitunud Rahvaste Organisatsioonis peasekretäri abina.

Shevtshenko mainib, et KGB on oma agendidi rakendanud kõigis Liitunud Rahvaste Organisatsiooni erisektorites ning punased agendid töötavad isegi peasekretäri dr. Kurt Waldheimi büroos.

Võib oletada, et 300-st N. Liidu tõlgist ja ametnikust, kes töötavad maailmaorganisatsioonis, on pooled KGB agendid.

Peale New Yorgis asuva LRO peakorteri on venelastele tähtsaks vaatluspostiks ka Genfis asuv maailmaorganisatsiooni esindus. Seal on KGB agentidel juurdepääs isiklikele andmetele, mis võimaldab neil sobivaid isikuid välja valida oma põrandaaluste operatsioonide ja luure teostamiseks.

Shevtshenko ütleb, et tema arvates on äsja Genfis LRO personaalosakonna juhatajaks nimetatud venelane Geli Dneprovski KGB agent.

Vietnam alustas uut ofensiivi

Eesmärgiks Pol Poti armee likvideerimine Kambodzhas

WASHINGTON — Ühendriikidesse saabunud andmeil on Vietnami sõjajõud alustanud Kambodzhas laialaulatuslikku ofensiivi, et hävitada Pol Pot'i armee viimaseid jäänuseid ning murda täielikult nende vastupanu. Arvatakse, et ofensiivi tulemusena suureneb põgenike vool Taisse ning samuti on karta suurt näljahäda Kambodzhas.

Ühendriikide luureandmetel viibib Kambodzhas praegu ligemale 200.000 vietnami sõdurit. Pol Poti armee riismeid arvestatakse umbes 20.000 mehele ja suurem osa neist on koondatud Kambodzha läänepiirkondadesse.

Ofensiivi algus on kavandatud vihmaperioodi lõpule, kuna see annab võimalusi Vietnami motoriseeritud üksustele vajalikkude operatsioonide sooritamiseks.

Pol Poti armeele annab oma toetuse Hiina, kuna Vietnami toetab N. Liit. Seega on siin kaudselt tegemist ka kahe kommunistliku suurvõimu vahelise konfliktiga.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St Toronto.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $32.—, poolaastas $18.— ja veerandaastas $9.50, kiripostiga aastas $53.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $35.—, poolaastas $19.— ja veerandaastas $10.50. Kiripostiga USA-s: aastas $58.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.50.

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $69.—, poolaastas $34.50 ja veerandaastas $18.—.

Aadressi muudatus 40 c. — Üksiknumbri hind 40 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher, Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto 3, Ont. M6J 2H2

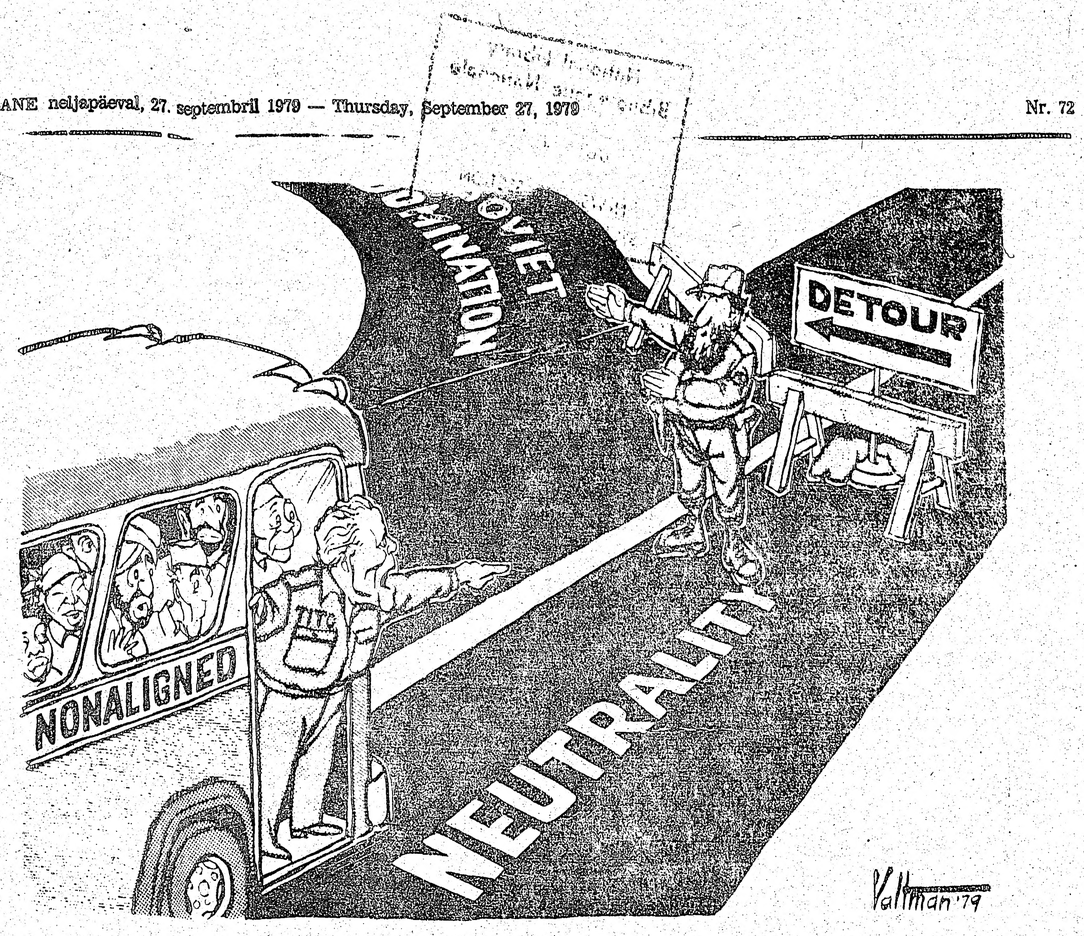

USA ja „kolmas maailm"

Havannas toimunud nõndanimetatud „kolmanda maailma' konverents, millest võtsid osa need rahvad, kes ei ole ametlikult liitunud Ühendriikide juhtimisel tegutseva NATO-ga ega Kremli dirigeerimisel tegutseva Varssavi Paktiga, lõppes konverentsi seekordse peremehe Kuuba kommunistliku diktaatori Fidel Castro võiduga. Castro surus konverentsil läbi N. Liitu soosiva ja Ühendriike ründa vate liini ning tema pidurdamiseks ei olnud ilmselt võimeline ükski kohal viibiv riigimees, kaasaarvatud Jugoslaavia diktaator Tito, kes on silmapaistev kolmandate riikide neutraalse hoiaku eest võitleja ja keda peeti Castrole kõige tugevamaks vastaseks. 87-aastane Tito on nähtavasti oma aja ära elanud ning tal puudub lihtsalt energia oma ideede ja seisukohtade jõuliselt esile toomiseks. Lihtsalt: vaim on valmis kuid liha on nõder ja seda olukorda oskas Castro hästi ära kasutada.

Castro andis konverentsile põhilise tooni juba oma avakõnes, mis kujunes kibedaks ja armutuks Ühendriikide ründamiseks ja mis ei olnud kuidagi kooskõlas konverentsi eel väljareklaamitud erapooletu hoiakuga. Castro süüdistas Ühendriike peaaegu kõigis maailma pahedes, alustades Washingtonis tema vastu planeeritud mõrvaplaanidega ja lõpetades Kesk-Ida kriisi pikendamisega. Ta heitis ameeriklastele ja hiinlastele ette imperialismi ja hurjutas Ühendriikide juhtkonda, kes olevat rakendanud Kuuba vastu „kuritegeliku majandusliku blokaadi".

Castro teadis, et sellise kõne põhjal lüüakse talle paratamatult otsa ette Kremli lakei tempel ja sellest tingituna pidas ta vajalikuks eriti rõhutada, et ta viljeleb erapooletut hoiakut kuigi ta võttis sealjuures omaks, et Kuubal on väga tihedad sidemed Moskvaga. Neid sidemeid pidas Castro Kuubale väga olulisteks, kuna nende suhete tõttu oli Kuubal võimalik üle elada Ühendriikide majanduslik blokaad. Oma seisukohtade esitamisel paljastas Castro ka oma põhilise filosoofia ja hoiaku — Ühendriigid on kolmandate riikide „vaenlased" ning N. Liit on nende „loomulik liitlane".

Ehkki kolmanda maailma riigid moodustavad segastel alustel kokkuliidetud bloki, kus omavahel on pandud maailma asju arutama vaesed Aafrika ja rikkad õliriigid, hõlmavad nad siiski ligemale 70 protsenti kogu maailma rahvastikust ja seetõttu on ka ameeriklased huvitatud mida sellel konverentsil tehakse ja millised seisukohad seal vastu võetakse. Kui konverentsi lõpukomünikees Washington tehti kõigis maailma probleemides peasüüdlaseks, siis on ameeriklastel põhjust imestanult ringi vaadata ja küsida: kas see on tänu kõigi nende sadade miljonite dollarite eest, mida Ühendriigid on andnud aastate jooksul abistamissummadena kolmanda maailma riikidele ja kuhu on haihtunud USA musta diplomaadi Andrew Youngi kõrgele kiidetud diplomaatia, mis pidi tooma Aafrika riigid Washingtoni sõprusringi?

Konverentsil võetud seisukohad on Ühendriikide presidendile ja Kongressile raskelt puretavaks pähkliks. Castro hakkab kindlasti opereerima välispoliitilisel areenil konverentsi otsustega ning ameeriklastel tuleb leida mooduseid, kuidas rahuldada kolmandaid riike ning takistada neid N. Liidu sõiduvette siirdumast. Nii tuleb vastused leida küsimustele, kuidas anda Araabia riikidele tagasi Iisraeli poolt vallutatud maa-alad ning luua Palestiina riik, kuidas rahuldada Rodeesia musti partisane, kes nõuavad endile absoluutset võimu, kas hakata Kuubaga arutama Guantanamo baasi üleandmise küsimust ja lõpetada majanduslik blokaad Kuuba vastu ja kas hakata planeerima uut majanduslikku süsteemi globaalses ulatuses arengumaadesse ja majanduslikkudes raskustes siplevatesse riikidesse.

Kui Castro valis tööstusriikide hulgast Ühendriigid välja maailma kõigi pahede, kurjuse ja ebavõrdsuse allikana, siis oli tal selleks oma kindlad eesmärgid. Esmajoones kergitas ta Kuuba populaarsust kolmanda maailma riikide hulgas, eriti Ladina Ameerikas, kus kommunistid alustavad pärast Nikaraagua vallutamist kahtlemata suuremat ofensiivi ja teiseks tõstis ta arengumaade suure abistajana esiplaanile N. Liidu. Kokkuvõttes võiks ütelda, et Ühendriikidel on pärast Kuuba konverentsi tõsiselt põhjust muret tunda oma suhete pärast kolmanda maailma riikidega.

K.A.

45 baltlase apell maailma avalikkuse poole

Moskvas esitatud vabaduse memorandumi täielik tekst

Alljärgnevalt esitame selle memorandumi tervikliku teksti, millega 45 baltlast pöördusid Moskvas 23. augustil maailma avalikkuse poole. Baltlaste apelli seni teadaolevalt ainuke läänemaailmas olev koopia saabus Washingtoni üle Pariisi 18. septembril. Selle hankimisel oli kaastegev Washingtonis asuv Ühendatud Balti-Ameerika Komitee (Joinst Baltic American National Committee). Märgukirja algtekst on venekeelne. Baltlaste märgukirjale on lisatud nõukogude tuntud dissidendi ja inimõiguste eestvõitleja Andrei Sahharovi ja tema nelja mõttekaaslaste avaldus, mis tehti Moskvas teatavaks baltlaste märgukirjaga samaaegselt. Toome alljärgnevalt ka Sahharovi avalduse täieliku teksti. Mõlemad Molotov-Ribbentropi pakti 40. aastapäeval Moskvas teatavaks tehtud memorandumid on omandamas ajalooliselt oluliste dokumentide staatust nii Baltiküsimuses üldiselt, kui ka eestlastele, lätlastele ja leedulastele endile.

Nõukogude Sotsialistlikule Vabariikide Liidu valitsusele
Saksa Föderatiivse Vabariigi valitsusele
Saksa Demokraatliku Vabariigi valitsusele
Kõigi riikide valitsustele, kes alla kirjutasid Atlandi Hartale
Hr. Kurt Waldheimile, ÜRO peasekretärile

Nõukogude õigusteaduses mõistetakse rahvusliku suveräänsuse all rahvust, kellel on kõik õigused ja poliitilised vabadused, kellel on reaalselt võimalik täielikult ise määrata oma saatust ja eelkõige võimalus rajada oma iseseisvat riiki. Rahvuslikku suveräänsust iseloomustab poliitiline, territoriaalne, kultuuriline ja lingvistiline sõltumatus, seda on rahvus, kellel on täielikud suveräänsed õigused kõigis ühiskondlikes küsimusis, kusjuures need õigused on täielikult realiseeritud.

Rahvuslikku suveräänsust ei saa kinkida ega ära võtta. Seda saab ainult murda või uuesti taastada.

1919. aastal Lenin tunnistas Eesti, Läti ja Leedu de facto eksisteerimist, kes olid end hiljuti lahku löönud Vene impeeriumist. 1923. aastal (peaks olema 1920. a., tõlkija märkus) sõlmis Nõukogude Venemaa nende riikidega rahulepingud, tunnistades neid ühtlasi de jure. Nõukogude valitsuse nimel Lenin loobus igaveseks ajaks suveräänsetest õigustest Eestile, Lätile ja Leedule. Kuid 19 aastat hiljem rikkusid Stalin ja Hitler nende riikide suveräänsust. Käesoleva aasta 23. august märkis Molotov-Ribbentropi pakti neljakümnendat aastapäeva, mille ellurakendamine tähendas lõppu Eesti, Läti ja Leedu iseseisvusele.

23. augustil 1939 kirjutasid Saksamaa ja Nõukogude Liit alla mittekallaletungi lepingule, kaasa arvatud salajane protokoll Ida-Euroopa jagamise kohta huvisfääridesse. Molotovi ja Ribbentropi vaheliste kõneluste eesmärgiks oli otsustada Soome, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Bessaraabia ja Põhja-Bukoviina saatust. Soome, Eesti ja Läti pidid jääma Nõukogude Liidule, Leedu aga Saksamaale.

28. septembril 1939 Nõukogude Liit ja Saksamaa kirjutasid alla sõpruslepingule, kus muude küsimuste hulgas määrati kindlaks nende respektiivsed piirid.

See pakt täiendas 23. augusti salajast protokolli selliselt, et nüüd ka Leedu „usaldati" Nõukogude Liidule, välja arvatud Sheshupe jõe vasakul kaldal asuv territoorium, mis „ühiskondliku vajaduse korral" pidi okupeeritama Saksa sõjaväe poolt.

1940. aasta 15. ja 17. juuni vahel NSVL valitsuse käskkirjaga punaarmee viiski läbi selle „ühiskondliku vajaduse" Leedu, Läti ja Eesti territooriumil. Liideti ka see maa-ala Leedus, milline Stalini ja Hitleri kokkuleppe põhjal pidi minema Saksa armee okupatsiooni alla. 10. jaanuaril 1941 Saksa saadik Nõukogude Liidus, doktor von Schulenburg üheltpoolt, ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu esimees V.M. Molotov teiseltpoolt, kirjutasid alla uuele salajasele protokollile eespoolmainitud Leedu territooriumi osa kohta.

Uue protokolli kohaselt Saksa andis ka Sheshupe jõe vasaku kalda Nõukogude Liidule, kusjuures Moskva pidi maksma Berliinile 7,5 miljoni dollarit kullas, mis vastas 31,5 miloni-

le riigimargale.

Molotov-Ribbentropi pakt kujunes lepinguks ajaloo kahe kõige suurema türanni — Hitleri ja Stalini — vahel, vaenulikuks rahule ja inimkonnale, mis rajas aluse Teisele maailmasõjale. See on mikspärast me peame 23. augusti häbi päevaks.

14. augustil 1941 USA president F.D. Roosefelt ja Suurbritannia peaminister W. Churchill kirjutasid alla Atlandi Hartale, mis koosnes kuuest punktist. Punkt 2 ütleb ei Ühendriigid ega Suurbritannia ei saa nõustuda territoriaalsete muudatustega mis ei ole kooskõlas nende territooriumite elanike vabade soovidega. Ja punkt 3 tunnistab kõigi rahvaste õigust vabalt valida soovikohast valitsusvormi ja teostada oma suveräänseid õigusi enesemääramiseks. millest nad jõuga on ilma jäetud. Nõukogude Liit ühines selle Hartaga 24. septembril 1941.

Seda deklareerides Nõukogude Liit ütles, et oma siseasjades on Nõukogude Liit järginud enesemääramise põhimõtet, jättes igale rahvale õiguse oma sõltumatule riigile ja territooriumi terviklikkusele, samuti õiguse sellisele ühiskondlikule süsteemile, millist rahvas peab vajalikuks maa majanduslikule ja kultuurilisele arengule.

On tarvis meeles pidada, et vastavalt rahvusvahelisele õigusele ei ole ühelgi rahval võimalik määrata oma saatust siis kui ta maa on okupeeritud võõra sõjaväe poolt. Seda on rõhutatud ka Lenini rahudekreedis, milles on öeldud, et kui ühele rahvale ei ole võimaldatud läbi viia vabu valimisi ilma võõra sõjaväe kohalolekuta või võõra võimu surveta, siis tema territooriumi liitmine mõne teise maa külge on anneksioon, mis tähendab, et see on võetud vägivaldselt.

(Järgneb)

Kommentaarid

Analüüsides praegust Kuuba kriisi ja N. Liidu 3000 mehelise võitlusbrigaadi toomist suhkrusaarele, jõuab Ühendriikide konservatiivne senaator ja omaaegne vabariiklaste presidendikandidaat Barry Goldwater omapärasele järeldusele, et Moskva proovib sellega president Carteri riigimehe omadusi ja iseloomu tugevust. Barry Goldwater mainib, et Kremlis on alati välja aetud provokatiivsed katsesarved kui Valgesse Majja saabub uus mees, kelle omadusi ei tunta ja kelle isiku ja võimete kohta puuduvad vajalikud andmed.

Sellisesse Kremli katseklaasi on paigutatud kõik presidendid alates Eisenhoweri valitsemisajast lõpust ning Goldwateri arvates on kõik presidendid osanud seni õieti ja resoluutselt reageerida venelaste provokatsioonidele. Senaator Goldwater ei ole aga kindel, kuidas reageerib Valge Maja president Carteri juhtimisel. Näib, et tal ei ole usku Carteri ja tema välisministri võimetesse, kuna tema arvates avaldab välisminister Vance ainult kahetsust vene sõdurite Kuubal viibimise puhul kuid president ja valitsus ei astu ühtegi sammu nende väljaajamiseks. Sellega oleks ka Carter oma võimete eksamil venelaste silmis läbi kukkunud ning Moskva võib alustada uusi rünnakuid maailma teistes osades.

Kas ei ole siiski nii, et senaator Goldwater on oma katsetamise teooria avaldamisega pisut hiljaks jäänud? Kas ei oleks siiski õigem väita, et president Carter on juba ammu venelaste poolt läbi proovitud ja läbikatsetatud ning ta on leitud kerge olevat? Selle väite tõestamiseks tarvitseb ainult meenutada Angoolat, Afganistani, Iraani ja Etioopiat ning seal toimunud sündmusi, mis puhul Carter on jäänud ükskõikseks pealtvaatajaks. Ning Carter oli ka see mees, kes venelaste survel loobus uue Backfire'i pommilennuki ja neutronipommi produtseerimisest, mida ameeriklased praegu tungivalt vajaksid strateegilise olukorra tasakaalustamiseks maailma vaekaussidel.

Kuuba sündmuste puhul on võib-olla õigem resoneerida, et venelased tõid oma võitlusüksuse Kuubale pärast seda kui nad veendumusele olid jõudnud, et Ühendriikide valitsus ei ole võimeline astuma drastilisi samme punaarmee üksuste väljalöömiseks. Ning praegune vaikus Kuuba afääri ümber lasebki oletada, et president Carter ja välisminister Vance tegid vene võitlusbrigaadi avastamisel Kuubal üleliia tugevat häält, mida neil ei ole praeguses olukorras võimalik praktilistesse sammudesse rakendada.

Kogu maailma valitseb praegu tohutu kullapalavik. Kulla hind maailmaturul on tõusnud juba ligemale 400 dollarile untsilt ning

(Järg lk. 3)

Lugeja kirjutab:

Vastus Ilmar Mikiveri kirjale

Teie lugupeetud lehe 30. augusti numbris lk. 2 on ära toodud Ilmar Mikiveri kiri minu artikli kohta Ameerika Häälest, mis ilmus 26. juuni lehes. Kuna see kiri väidab, et oma artiklis esitasin valeandmeid, siis palun lahkelt lubada leheruumi alljärgnevale kirjale.

Ma ei taha arutada seda, kuidas hr. Mikiver mõningaid minu artiklis toodud väljendusi väänab, et püüda näidata, et mul oli kavatsus teda kuidagi „mustata". Ka ei taha ma hakata õigustama oma teatavate faktide väljajätmist, nagu näiteks, et mis see täpne põhjus oli hr. Mikiveri osakonna juhataja kohalt tagandamiseks ja et kuhu ta palus ennast ümber paigutada, sest artikkel oli isegi küllalt pikk ilma selliste detailidetagi. Avaldatud andmed ja väljendused olid aga viimseni intervjueeritute väljendused ja kõik faktid kontrollitud vähemalt kahe allika poolt. Avaldamata jätsin nii hr. Mikiveri kui ka mõne teise ilmselt isiklikku laadi, teravad, ilmselt kahtlase iseloomuga ja kontroversiaalsed väljendid.

Küll aga tahan avaldada suurt imestust selle üle, et hr. Mikiver maha salgab ERKÜ poole pöördumise, kui teda ähvardas osakonna juhataja kohalt tagandamine. Temaga kõneldes jäi mulle mulje, et tema ERKÜ esimehe Juhan Simonsoni poole pöördumine, kui tema vastu kaebuseid esitati, oli üks peamisi fakte, milles ta mind informeerida tahtis ja ka minu arvamine oli, et meie valitud esinduskogu oleks pidanud selises olukorras midagi tegema. Kontrollides seda hr. Simonsoniga, osutus see õigeks, kuid nagu varematelgi juhtudel juhatuse koosolekutel seda probleemi arutades otsustati, et Rahvuskomitee ei pea Ameerika Hääle probleeme oma kompetentsi kuuluvaiks ja ei peaks neisse kui personali probleemesse sekkuma. Seda on mulle kinnitanud ka teisi juhatuse liikmeid. Arvatavasti ei ole nendest diskussioonidest ka midagi juhatuse koosolekute protokollides, sest olen ise olnud Rahvuskomitee juhatuse liige ja tean, et kõike arutatut ei protokollitud.

Mis aga puudutab Ameerika Hääle saadete sisu, siis kahtlemata saaks osakonna teenijaskond sellele anda suuremat lääne propagandalist väärtust. Alles hiljuti kõneldes Eestist saabunud külalisega sel teemal oli tema väljend, et mida Ameerika Häälest kuuleme, sellest 80% kuuleme Tallinna raadiost nagunii, aga et hoopis teine asi on Radio Liberty ja Radio Free Europe'iga. Ja kui veel üle kantakse kõnesid, nagu seda oli hiljutine USA suursaadiku Malcolm Toon'i kõne, milles Stalinit ülistati kui „ühte suuremat rahvajuhti" („great Soviet leader") ja kiideti praegust olukorda Nõukogude Liidus („... the element of terror is gone, and I think this has meant a certain feeling of freedom on the part of the average Soviet citizen"), siis peaksime võib-olla hakkama olema ettevaatlikumad oma soovitamistega Ameerika Häält kuulata kodumaal. Ja USA kodanikud meist peaksid saadik Toon'i väljenduste vastu protesteerima.

ANTS PALLOP

VALVEARST NÄDALALÕPUL

29. ja 30. sept. dr. A. Mae, tel. 493-7231.

6., 7. ja 8. okt. dr. M. Leesment, tel. 481-6834.

Eesti keele kursus vajab õpilasi

Ülikooli juures toimuv kursus murettekitavas olukorras

Toronto ülikooli õhtuste kursuste hulgas on loetletud eesti keele kursus edasijõudnuile. See on kavandatud õppijaile, kes soovivad täiendada oma teadmisi kõne ja kirjakeele alal. Kursuse instruktoriks on prof. Vello Salo, kelle juhtimisel on teostunud eelmiste aastate kursused. Saades andmeid eelolevast kursusest, laiendame selle vestluseks kursusega seotud probleemidele.

ANNELI RONIMOIS-HENZE lõpetas möödunud kevadel Toronto Ülikooli arhitektuuri osakonna B. Arch. kraadiga.

PROF. VELLO SALO

Mitmes kursus see on juba Toronto ülikooli juures? on esimeseks küsimuseks ja V. Salo vastab, et kui eelloleval kuul uus kursus algaks, siis oleks see neljas.

Kas kursus on olnud igal aastal sama või on see organiseeritud edasijõudmise süsteemis?

V. Salo vastab, et tema ei jõua mitut kursust teha ja pealegi on Toronto õhtukoolis Endla Komi juhatusel erikursused algajaile ja muulastele.

Päris ülikooli kursust ei ole meil olemas, sest eestlased pole õigel ajal selle vastu küllalt vajadust tundnud, nagu ungarlased ja ukrainlased, kes ise staridisummaks andsid ülikoolile 300.000 dollarit. Ta arvab siiski, et seda võiks nüüdki veel teha ja eeltingimus selleks on juba täidetud, kuna kolm aastat on olnud õhtukursus, mis näitab, et huvi on olemas. Praegune kursus on põhiliselt igal aasta sama, pole otstarbekohane seda kursust teisel aastal korrata, kuigi see on avatud kõigile.

Küsides kui suur on olnud senine huvi ja kui palju on käinud eesti keelt õppimas, seletab V. Salo, et teatud mõttes see on keeruline küsimus.

Õpetajana sooviks ta mitte rohkem kui kakssteistkümmet õpilast, et tõhusamalt töötada. Kolm aastat tagasi oli ka Toronto ülikooli poolt nõuetav minimaalne kuulajate arv kursuse käikulaskmiseks 12. Tänavuseks on minimaalne arv aga kasvanud juba 18-le. See tuleb vist sellest, et kursuse maksu pole tahetud tõsta. Senini on soovijaid olnud küllalt. Möödunud aastal isegi üle 20 õpilase. Asjahuvilisi on rohkesti, aga raskuseks on, et informatsioon kursusist ei jõua nendeni. Teine raskus on, et nad registreerivad viimasel momendil, nii et instruktor ei tea viimase minutini, kas kursus tuleb või mitte. Nii on ka tänavu. 11. sept. s.o. kolm nädalat enne registreerimise tähtaja lõppemist oli ainult kolm registreerinut.

Kui esimeseks oktoobriks ei ole oma õppemaksu maksnud 16 inimest, siis kustutakse kursus ülikooli kavast.

Võib-olla hirmutab kursusest osavõtta soovijaid rahaline külg, arvab V. Salo, ja lisab, et see ei tohiks hirmutada. Alguses tuleb küll 110 dollarit välja panna, aga neile, kel on majanduslikke muresid, pakub Tartu Instituut abi $100 ulatuses.

Küsimusele mida selle eest saab, seletab instruktor Salo, et selles on õppematerjal ja 20 kahetunnilise kestvusega (120 min.) õppetundi 9. okt. 11. märtsi ajavahemikul. Kursuseks on lahkesti ja tasuta ruume lubanud Tartu College.

Kuid V. Salo arvab, et oleks soovitav eesti organisatsioonide senisest suuremat kaasabi ja noorte eesti keele kursusele suunamist neid sellest informeerides ja samaaegselt ka vajaduse korral toetades.

Seda informatsiooni ja sellega seotud probleeme kuuldes näib eesti keele kursuse saatus Tartu ülikooli juures olevat üsnagi murettekitavas seisundis. Kuid prof. V. Salo on siiski optimistlik ja usub, et saadakse vajalik arv eesti kultuurihuvilisi, kes tunnevad huvi emakeele vastu. Kui kaotaksime eesti keele kursuse Toronto ülikooli juures, kaotaksime väga palju, mida ehk mitte kunagi ei suudeta uuesti ellu tuua.

KAASMAALASED

Laenu vajaduse korral kasutage Toronto Eesti Ühispanga madalaid laenuintressimäärasid.

HÜPOTEEKLAENUD 12% aastas

Intressid arvestatud veerandaasta viisi. Laenud on lahtised.

PERSONAALLAENUD 12,6% aastas

Personaallaenud on laenuvõtja surma või jäädava töövõimetuse puhul kindlustatud $10 000.— ulatuses.

ÜHENDUSES ON JÕUD!

Kanadast 200 lauljat ja mängijat ESTO-80-le

Kolmapäeval, 19. septembril toimus Eesti Majas Sihtasutus Eesti Päevad ja Toronto eesti kooride vaheline informatsioonikoosolek. Sihtasutuse poolt jagasid informatsiooni esimees Tõnu Tõsine ja laekur Jüri Ramjalg, kuna kohal olid T.E. Segakoori, T.E. Meeskoori, Peetri koguduse segakoori „Cantate Domino", Apostliku Õigeusu koguduse segakoori ja „Estonia" orkestri esindajad.

Kokkutulnuile jagati Sihtasutuse poolt väljaantud ESTO-80 kohta käivat informatsioonilehte „Kanada Reporter", mille esimene number äsja ilmus, kuid tulevikus tahetakse kuni ESTO-80-ni anda välja paarikuulise vaheajaga.

Ulatuslikum diskussioon oli laulukooride probleemide ümber.

Eesti Lauljate Liidu esindaja A. Kelder seletas ESTO-80 peakomiteega tekkinud lünka laulukooridega ja nende varustamises noodiraamatutega. Viga leiti selles, et peakomitee pole võtnud kontakti Põhja-Ameerika mandri laulukooride katusorganisatsiooniga Eesti Lauljate Liiduga. Kuna teised laulukoorid on siiski noodiraamatuid saanud, siis T.E. Segakooril need puuduvad. Leiti, et Rootsis asuv peakomitee võtaks edaspidi kontakti siinse Eesti Lauljate Liiduga, kes organiseeriks siin mandril enne ESTO-80-le minekut ühisharjutusi.

Anti ka informatsiooni, et üheks üldjuhiks on ESTO-80-le nimetatud dr. Roman Toi.

Teiseks on orkestrite osas räägitud ka „Estonia" orkestri ja T. E. Segakoori juhataja Uno Kookiga, kuid kindlat seisukohta pole veel leitud.

Õhtu jooksul jõuti seisukohale, et Sihtasutus Eesti Päevad võtaks kontakti ESTO-80 peakomiteega ja rõhutaks, et Põhja-Ameerikas oleks kooride vaheliseks sidemepidajaks Eesti Lauljate Liit.

Õhtu jooksul arutati ka võimalikku osavõtjate arvu, kusjuures arvestati, et see on tõenäoliselt 200 ringis.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

õnneotsijad on asunud uuesti Ühendriikides ja mujal läbi sõeluma nendest jõgedes ja ojades põhjaliiva. kust omal ajal avastati kullaliiva. Tõesti imelik — kes oleks võinud seda uskuda ja arvata kaheksa aastat tagasi kui üks unts kulda maksis ametlikult ainult 25 dollarit.

Asjatundjate arvates tuleb kullaostu palavikku seletada üldise paanikaga, mille on põhjustanud inflatsioon ja õlikriis. See on omaette iroonia, et õli produtseerivad Kesk-Ida riigid oma kontrollimata õlihindade tõstmisega nõrgestavad dollarit ja teisi vääringuid, mida nad saavad oma õli eest. Veelgi suuremate kaotuste vältimiseks on nad hakanud paberraha ümber vahetama kulla vastu, mis omakorda kruvib üles kullahinnad.

Ehkki kullaostu palavik on võtnud peaaegu hüsteerilise iseloomu, on mõned mõjuvõimsad Ühendriikide majandusteaduse eksperdid arvamisel, et sellele ei tule anda liiga suurt tähtsust ning soovitavad presidendil tarvitusele võtta erakordseid abinõusid majanduselu elustamiseks ja inflatsiooni vastu võitlemiseks. Kuid need kainestavad hääled ei suuda mõjutada hirmutatud hingi ja spekulaatoreid, kes leiavad, et majandusliku kindlusetunde annab neile ainult kuld. Kesk-Idas varitsevad poliitilised hädaohud, uue revolutsiooni võimalused Iraanis ajatollah Khomeini rezhiimi kukutamiseks ja pinevus Iisraeli ja Araabia maailma vahel sunnib rikkaid araablasi otsima endale abi kullatagavaradest.

Ning sealjuures tuleb silmas pidada, et kullavarude turule ilmumine muutub pidevalt kasinamaks. Lõuna-Aafrika saatis möödunud aastal müügile 22,7 miljonit untsi (706 meetrimõõdustikku tonni) kulda, mis moodustab umbes 36,6 prot. müügile antud kullavarudest. Kommunistlikud riigid suurendasid oma toodangut möödunud aastal 2,2 prot. võrra. viies selle 13 miljoni untsile (410 tonni), mis on 21 prots. müügile antud kullast. Lisaks sellele andsid kulda müügile International Monetary Fond, Ühendriikide varaamet ja teised rahaasutused. Kogusummas tõusid turule saadetud kullavarud möödunud aastal 55,98 miljon untsile, kuid käesoleval aastal on need kindlasti väiksemad.

Üha kasvav nõudmine kulla järele ning kokkusulavad kullavarud viivad hinnad üha kõrgemale. Keegi ei oska ennustada kui kõrgele need tõusevad kuid majandusmeeste hulgas leidub üsna palju eksperte, kes kalkuleerivad, et praegune kullapalavik võib lõppeda järsu krahhiga kui seda ei osata ega suudeta pidurdada.

AMI

Eestlased kodumaal lootusetus olukorras

Kõik paremad töökohad ja korterid lähevad venelastele

Ajakirjas „Baltische Briefe" nr. 7/8 esitavad Eduard v. Maydell ja W. v. K. muljeid hiljutitolmunud matkadest Tallinna: Pakuti kooreta kohvi ja vabandati selle tõttu. Külaline tahtis nalja teha ja ütles, nii noore neiu käest võtaks ta vastu ka supi, milles kärbsed sees. „See on võimatu!" hüüti talle. „See oleks ju liha!..:"

Samal ajal pakuti hotellis liha, võid ja paksu koorega kohvi. Potjemkini külad...

Kas on õige, et suvel 1979 Baltikumis keegi nälga ei kannata? Aga kui vana pensionär saab ainult 38 rubla kuus pensioni? Tavaline perekond kahe-kolme töötava liikmega saab osta liha, mune ja võid — kui neid kuskil saada on.

Välgukiirusega moodustuvad sabad, kui midagi saada on.

Mingit valimisvõimalust pole, järgmine sabasseisja saab järgmise pala. Tutvused on kulda väärt. Sugulust lihapoe müüjatega arvestatakse seitsmenda põlveni. Vahetuskaup käib leti all ja peal.

Mõnikord on näha „luksuskaupu", nagu näiteks verirohelisi banaane, mis ainult 12—15 sm pikad. Riias olevat 54 inimest sabas seisnud, et osta kilokaupa tardunud härjaverd.

Palju turiste. Pirita on ehituste tõttu suletud. Ka Niguliste kirik on suletud. Puiestikud on hästi korras.

Eesti keelt rääkivad ametnikud (niipalju kui neid veel on), on väga lahked.

Aga nende seljataga seisab politsei oma valju ei-ga.

Erakõnelustes avaldavad eestlased lootusetust. Kõik vähegi paremad töökohad lähevad venelaste kätte, samuti uued korterid.

Eestlased elavad kohutavalt kokkusurutuna, selle tõttu on ka sündimus väike.

Taksojuht vastab küsimusele „Kuidas elate?" lühidalt „Vaesuses". See ei tähenda rahapuudust (raha leidub), vaid iseloomustab olukorda üldse.

Möödunud aasta ikaldus annab end kõikjal tunda. Tänavune suvi on olnud kuiv, suvivili on lühike. Väljadest erinevad isiklikud maalapid, neil lokkab kõik. Väga palju põllutööd tehakse ikka veel käsitsi — heinateol ja naeriste puhastamisel.

Olümpiahotell, mida praegu ehitavad soomlased, on kere poolest oma 28 korrusega juba püsti.

Aga sisustus puudub veel. Ehitusinsener räägib, kuidas äkki keset ehitamist lõpevad vajalikud osad ja puudub materjal. Päevade kaupa seisab töö.

Alates 1. juulist on paljud kaubad kallinenud. Autode hind tõusis 1000 rubla võrra, restoranitoidu hind kallines 46% võrra.

Õnnetus Salme Kaivuga

Salme Kaivul oli Brownsville'is, Texases, koduste tööde juures õnnetus. Ta kukkus ja murdis käeluu, mistõttu peab nüüd olema raviolukorras mõne nädala. Salme Kaiv, end. Eesti vabariigi esindaja Johannes Kaivu lesk elab Brownvilles oma õe Irene Reisma juures.

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS

H. LATER & CO. Ltd.

"INSURANCE"

1482 Bathurst St., 4 kord (Bathurst—St. Clair)

Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

ILMAR HEINSOO INSURANCE

Eesti Majas

958 Broadview Avenue, ruum 202, Toronto, Ontario M4K 2R6

Telefon 461-0764

All Languages Service

NOTARIAALSED TÕLKED

JA TÕLKIMINE ROHKEM KUI 70 KEELDE

361-0303

SUITE 1105, 67 YONGE STREET, TORONTO, ONT. M5E 1J8

⊕ Hiljuti kirjastas Pruulide abielupaar Adelaide'is oma kulu ja kirjadega kaks noodikogu. Esimene väiksemaformaadiline 83-lehekülje line kogu sisaldab a capella laule pealkirjaga „Meta ja August Pruuli a capella laule nais-, mees- ja segakoorile." Teise kogu pealkirjaks on „Meta ja August Pruul — Laule kõrgele häälele klaveri saatega"; see on 40-lehekülje line suureformaadiline noodikogu. Esimene sisaldab 42 laulu, teine 20 laulu.

⊕ Eesti Sõjaveteranide Ühing, kes organiseeriti eelloleva ESTO-80 puhul teostatava kava tarbeks, korraldas ühingu suvepäevad septembri keskpaigu „Kungla" suvekodus Björköl, Rootsis.

Nikaraagua marksistid ootavad USA abi

WASHINGTON — N. Liidu diplomaatide mõningatest märkustest võib järeldada, et Nikaraagua uued marksistlikud võimumehed kontsentreeruvad Moskva nõuandel esialgu maa ülesehitamisele ja hävitava kodusõja tagajärgede kõrvaldamisele. Venelased kardavad, et kui Nikaraagua uus rezhiim hakkab drastiliselt oma poliitilist meelsust ja õiget nägu näitama, siis keeratakse talle Washingtonis kinni abistamise kraanid. Moskva on omalt poolt küll valmis parempoolseid rezhiime kukutama ja marksiste relvasaadetistega võimule aitama, kuid ta ei taha ega jaksa midagi anda purustatud maade ülesehitamiseks.

H. KIRIK
Insurance Agency

KINDLUSTUSED

23 WESTMORE Dr., Suite 200 Rexdale, Ont. M9V 3Y7

Tel. 745-4622

VABA EESTLANE kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$32.—	$35.—
Poolaastas	$18.—	$19.—
Veerandaastas	$ 9.50	$10.50

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$53.—	$58.—
Poolaastas	$28.—	$30.—
Veerandaastas	$15.—	$16.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: Aastas $69,—, poolaastas $34.50, veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 40 centi. Üksiknumbri hind 40 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või posti rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „...." .....

197 ... Tellimise katteks lisan $ ..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

Meie sügav kaastunne LIINALE, tema ema

LINDA LIIVAMÄGI

surma puhul

ANNE ja REIN
ENEL ja TÕNU
TIIU ja BENNO

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aastz teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitööd kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puunikerdused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

EESTI SIHTKAPITAL KANADAS

Annetused ja testamendipärandused on tulumaksuvabad. Annetaja soovid täidetakse.

958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6

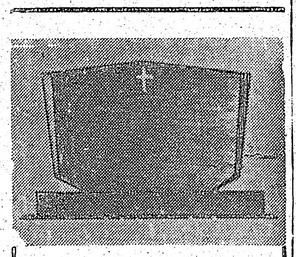

HAUAKIVID
Eesti ettevõte
YONGE MEMORIALS LTD.
2019 Yonge St., Toronto 7
(Davisville & Eglintoni vahel)
487-2147, õhtuti 447-1296
Nigul Virro

Otto Leesment suri

Victorias. B.C. suri 10. septembril õigusteadlane ja omaaegne advokaat Tallinnas Otto Leesment, 71 a. v., sündinud Märjamaal. Kadunud oli saksa okupatsiooni ajal lühikest aega sotsiaaldirektor, pärast ERÜ (Eesti Rahva Ühisabi) juhataja, missugune ametikoht loeti võrdseks maa direktorite kohtadega.

Põgenikupõlv viis kadunu Kanadasse Briti Kolumbia provintsi pealinna Victoriasse, kus ta tegutses ehitustöö alal omaette ettevõtjana. Mõned nädalad enne surma avastas arst ootamatult Otto Leesmenti juures maovähja, mis oli arenenud välistunnusteta nii kaugele, et abi osutus võimatuks. Kuu hiljem järgneski tema jääv lahkumine, kusjuures haige tõsiselt kannatas vaid paar viimast elupäeva.

O. Leesment oli tuntud eriti bridzhiharrastajate seas, kuuludes rahvusvahelise tasemega mängijate hulka. Ta nimi on teadaolevalt ainukese eestlasena tootud ka USA ja Kanada kohta ilmunud bridzhimängijate nimekirjas. Akadeemiliselt kuulus ta korporatsioon Fraternitas Estica vilistlasperre.

Eestlanna mõrvaohvriks

Rootsi ajakirjanduses lööb laineid mõrvalugu, kus üks arhitekt püstolist elukardetavalt haavas oma lahutatud abikaasat ja üht ehitusmaterjalide firma omanikku. 38-aastane naine osutus eestlannaks. Ta suri mõni päev hiljem. Mõrvasüüdistuses vahistatud arhitekt tuli Rootsi omal ajal põgenikuna.

Liiklusõnnetus lõppes surmaga

„The Cincinnati Enquirer" tõi teate raskest liiklusõnnetusest kahe Rootsist USA-s viibinud neiuga, kelledest üks oli eestlanna Carin A. Randveer Göteborgist, teine 20-a. neiu Boel B. Tammarson samast linnast.

Vahetusalusel USA-s õppinud rootslanna sai Cincinnati piirkonnas, Loveland—Madeira teel kahe auto kokkupõrkel saadud vigastuste tagajärjel surma. Autot oli juhtinud 19-a. Carin A. Randveer, kes sai samuti vigastusi, mistõttu ta toimetati Bethesda North haiglasse. Haiglasse toimetati abi saamiseks ka teises autos sõitnud kaks isikut.

Õnnetus juhtus suvel. Kuna teadaolevalt C. A. Randveeril ei olnud kontakti eestlaste keskustega, ei ole edasisest asjade arengust teateid.

VES

KLENK'i päevad Chicagos

CHICAGO (VE) — Tänavused Kesk-Lääne Eesti Noorte Sõpruspäevad toimuvad jälle Chicagos, osaliselt Eesti Majas ja lähedal olevas Marriott's Lincolnshire Resort hotellis. Seekordsed Päevad on natuke lühemad kui tavaliselt on olnud. Kava on jaotatud kahele päevale: algab reedel, 23. nov. hommikul ja lõpeb laup., 24. nov. õhtul traditsioonilise sõpruspeoga. Kava on praegu veel viimistlemisel ja avaldatakse eesti ajalehtedes, samuti kui muu informatsioon Päevade kohta. See eelteade on mõeldud eriti neile, kes soovivad reservatsioone teha sõitude suhtes.

Rootsis asetati kirjanik Helmi Mäelo esimesel surmaaastapäeval tema hauale monument, mille kavandas kunstnik Tuisk.

Lembitu kogub „skaudi-kola"

Arhivaalidest teatada lelledele, Meinhard Põldmaale

Skautüksus Lembitu Maleva 30. aastapäev novembri lõpul on pühendatud eesti skautluse sisulise töö ülevaatele ja selle juurde kuulub ka näitus. Lisaks üksuse arhiivis ja juhtide valduses olevatele arhiivimaterjalidele on teatud osa endiste liikmete käes või koguni ära visatud. Vanad skaudid — Lembitu lelled oma koosolekul möödunud kesknädalal otsustasid üksuse juhtkonnale appi tulla arhivaalide ja muuseumi-esemete kogumisega. Aktsioon algab üleskutsete avaldamisega, et endised skaudid teataksid materjalide olemasolust. Hiljem jätkub aktsioon küsitlemistega. Arhivaalide ja muuseumi-esemete olemasolust palutakse teatada Meinhard Põldmale, telefon 781-2849.

„Skaudi-kolaks" nimetatakse perekondades enamasti poiste vormiriietust, laagrivarustust ja muid esemeid, mis on ühenduses skautlemisega. Mida agaram on poiss või juht skautluses, seda rohkem kogneb talle koju niisugust materjali. Skautlusest lahkudes antakse või visatakse osa sellest ära, osa jäetakse alles isiklike mälestustena kuni see ununeb kuhugi sahtli põhja või kapi nurka. Aastaid hiljem — eriti kui teeme ülevaadet eesti skautlusest — on niisugused vanad esemed ajaloolise väärtusega.

MILLISEID ESEMEID KOGUTAKSE

Raske on anda nimestikku, sest skautlus oma mitmekülgse tegevusega on produtseerinud igasuguseid võimatuid ja võimalikke asju. Salkade lipud, nikerdatud lipuvarred ja matkakepid, laagrimärgid, käsitööd, mudelid, võistlustööd, auhinnad, albumid, pildikogud, tegevusraamatud, seinalehed, paljundatud ajakirjad, dekoratiivsed esemed, maalid, fotod muusikariistad, ettekannetel kasutatud rekvisiidid jne. jne.

Paljudes kodudes on need esemed tüliks ja hävinemise ohus. Skautide koonduste ruumides, kiriku noorteruumis, Kotkajärve laagriehitustes ja klubiruumides on aga küllalt riiuleid ja seinapinda nende esemete säilitamiseks ja koos vastava selgituskirjaga eksponeerimiseks Kui aga mõni ese veel praegugi selle omanikule on kallis mälestus või tähtis isiklik vara, siis niisugune asi on hästi hoitud ja jäägu sinna, kus ta on. Oleks aga hea, kui ka sellest teatatakse, et eset oleks võimalik näituse jaoks laenutada, fotografeerida väi kopeerida — olenevalt eseme tähtsusest.

NUIAMEESTE „KÄNNUTEMPEL"

Üks huvitavamaid esemeid Lembitu Maleva skaudivara hulgas on vanemskautide nuiameeste pere „kännutempel" — varsti 25 aastat vana. Omal ajal kui puhastati Kotkajärve metsa, tehti seda võistluse korras ja mõnigi töömees vahest kiitles oma suure tööhulgaga. Siis meisterdas tolleaegne nuiamees Imant Meier suurest raudmutrist nuiameeste kännumärkija, millega igale maha võetud puu kännule pandi oma tempel. Kes ja kunas selle metsa kaotas, séda ei mäletata. Lembitu lell Olev Kindlam igatahes leidis selle kümmekond aastat tagasi ja pidulikel puhkudel kasutatakse seda veel praegugi.

Raudesemetest on olemas sepa tehtud naelu, mis leiti Kotkajärve lipuväljakult eelmise asuka maja varemete juurest. Need meislid, millega käljusse raiuti esimese suurlaagri — „Tunglanoole" nimi, ostetud skaudisõpra Kaarel Jäära poolt, on praegugi alles. Circle M. Ranchis, kus omal ajal peeti eestlaste suvepäevi, toimus ka üks skaudilaager. Laagri nimi oli „Hoburaua" ja selle märgiks oli tilluke metallist tehtud hobuseraud sini-must-valge lõnga otsas.

KUIDAS „SKAUDI-KOLA" AKTSIOONI AIDATA?

Tehke kodudes seisvate fotode ja mälestusesemete ülevaatus ja vaadake, kas nende seas on skautlusele ajaloo seisukohalt huvitavaid esemeid. Kas perekond kavatseb neid hoida või saate neid anda skautide hoole alla. Teatage nendest igal juhul ja andke nii palju täiendavat informatsiooni kui võimalik.

Põldma skaudiperekonna vanim liige ja perekonna-pea Meinhard Põldma on pensionär ja selle tõttu kogu päeva telefoniga kättesaadav. Helistage — 781-2849 ja andke oma informatsioon edasi. Lembitu lelled hoolitsevad, et esemed toimetatakse skautide kätte. Nendele inimestele, kes saavad „skaudi-kola" aktsioonile kaasa aidata, juba ette palju tänu!

Soovitakse tihedamaid kontakte

EKN-u liikmed informatsioonikoosolekul Montrealis

Möödunud laupäeval ja pühapäeval toimusid Montrealis Eestlaste Kesknõukogu Montrealis ja Ottawas elavate liikmete ja EKN juhatuse liikmete vahelised informatsioonilised kokkusaamised, et tihendada kontakti EKN juhatuse ja väljaspool asuvate liikmete vahel. Informaalseks kohtumiseks sõitsid Torontost Montreali EKN esimees U. Petersoo, abiesimees ja väliskomisjoni esimees L. Leivat ja peasekretär E. Salurand. Montrealist ja Ottawast võtsid kokkusaamisest osa EKN liikmed abiesimees P. Mõldre, prof. M Puhvel, E. Heinsoo ja Leida Helde Montrealist ja abiesimees W. Pent ja R. Piirvee Ottawast. EKN liige õp. H. Laaneots ei saanud haiguse tõttu kokkusaamisest osa võtta.

Laupäeval mitu tundi kestnud informaalsel kokkutulekul, mille korraldas abiesimees Montrealis P. Mõldre Jaani kiriku seltskondlikus ruumis, vahetati laiahaardeliselt mõtteid paljude küsimuste üle ühenduses EKN praeguse tegevusega ja edaspidise tegevuskavaga. Puudutati kõiki praeguseid aktuaalseid küsimusi, mis praegu EKN töös käigus või seisavad tegevuskavas.

EKN abiesimees Montrealis P. Mõldre rõhutas tihedama kontakti vajadust kohapealsete keskustega ja väljaspool asuvate EKN liikmete lähemat informeerimist EKN jooksvast tööst.

Siis saadakse ka kohalikku eestlaskonda paremini informeerida ja vältida seda, et EKN'u võidakse pidada ainult Toronto eestlaskonna organisatsiooniks. Ka pooldati informatsioonilisi kokkutulekuid väljaspool Torontost. Kaaluti ka küsimust, kas EKN üldkoosolek pidada ühe päeva asemel kahe päeva jooksu.

EKN esimees U. Petersoo ja peasekretär E. Salurand informeerisid lähemalt praegu käigus olevast aktsioonist kokkusaamiseks valitsusliikmetega ja tähtsamaist küsimusist, mis nendega tuleb selgitada, viie rahva ühisest aktsioonist UN'i kaudu imperialistliku Nõukogude Liidu dekoloniseerimise nõudmiseks, olümpiaadi Tallinna regati puhul vajaliku selgitustöö kavadest ja teistest küsimustest.

Abiesimees W. Pent Ottawas informeeris lähemalt NATO konverentsi ajal Ottawas oktoobri kuus NATO informatsioonikomitee poolt, mille esimeheks on senaator P. Yuzyk, korraldatavaist koosolekuist, milledest ka Euroopa Ikestatud Rahvaste Kanada Komitee esindajail on võimalik osa võtta.

Neil koosolekuil on nähtud ette Nõukogude Liidust välja pääsenud dissidentide (V. Moroz jt.) esinemised ja nende avalik küsitlemine NATO informatsioonikomitee poolt. Neid koosolekuid tuleb ka balti rahvaste esindajate poolt võimaluste kohaselt ära kasutada.

Pühapäeval oli Montreali Jaani koguduses kodumaalt lahkumise 35. aastapäeva mälestamise rohke osavõtuga jumalateenistus, kus jutlustas Kanada praostkonna vikaarõpetaja U. Petersoo. Jumalateenistusele järgnes kohvilaud, kus Laas Leivat kõneles olümpiaadiga ja regatiga ühenduses olevaist küsimusist ja U. Petersoo ja E. Salurand tutvustasid EKN tegevust.

Montrealis toimunud EKN liikmete informatiivne kokkutulek õnnestus üldiselt hästi ja peeti soovitavaks teiste samasuguste kokkusaamiste korraldamist.

Ruth Tulvingu aastapikkune kunstinäitus

Juba septembris algas Oakville Centennial/Gairlock Gallery's Ruth Tulvingu ja leedulasest kunstniku Otis Tamasauskase ühine kunstinäitus. Näitus kestis kogu septembri kuu ja siirdub oktoobris uude asukohta. Kokku on kahelt kunstnikult välja pandud 26 suuremõõtmelist graafilist tööd.

Ruth Tulvingult on näitusel grupp collagraafe, kus motiividekks on impressioonid lähemast ümbrusest, kujundeid vanadelt seintelt, leitud esemeid jne. Otis Tamasauskas esitab litograafi, kus on lüürilise tundega ja maaliliselt kirjeldatud loodust, kalu ja loomi. O. Tamasauskast peetakse praegu parimaks nooremaks leedu kunstnikuks. Ta on sündinud 1947. a. Saksamaal, saanud oma Bachelor of Fine Art kraadi Windsori ülikoolis, elab ja töötab Torontos. R. Tulving on temaga koos töötanud kunstiõpetajana Scarboro kunstikoolis.

Näitus järgneb kuudekaupa. Oktoobris on Erindale College Art Gallery's, novembris Scarborough College Art Gallery's, detsembris Kitchener-Waterloo Art Gallery's, jaanuaris Whitby Art Station'is, märtsis Burlingtoni Cultural Centre Gallery's, aprillis Art Gallery of Cobourg ja mais Grimsby Art Gallery's. Need kõik on riiklikud kunstimuuseumid ja on tavaliselt avatud äripäevadel ja laupäeviti.

Ujus vabadusesse akvalangi abil

BERLIIN — Üks 33-aastane idasakslane ujus akvalangi abil üle Ida- ja Lääne-Berliini ületava järve Lääne-Berliini, pääsedes vabadusesse. See on esmakordseks juhtumiks, kus sellist vahendit kasutades põgenik on saabunud Ida-Berliinist läände.

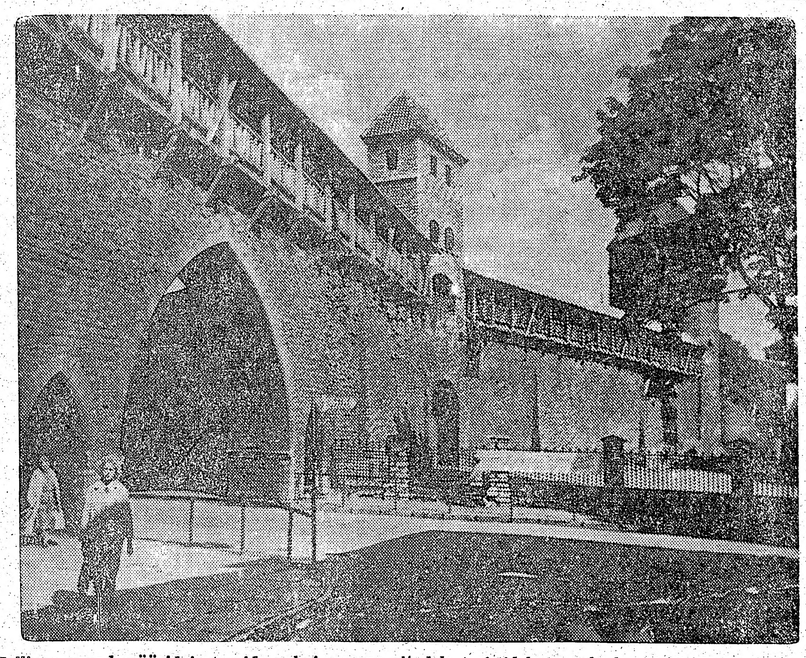

Tallinna vanad müürid ja tornid on kujunenud paljudele turistidele suureks huviobjektiks.

kontakte

solekul

ontrealis Eestlaste nete ja EKN juha- kusaamised, et ti- uvate liikmete va- st Montreali EKN esimees L. Leivat vast võtsid kokku- e, prof. M Puhvel, imees W. Pent ja ei saanud haiguse

lümpiaadi Tallinna ajaliku selgitustöö stest küsimustest.

W. Pent Ottawas ähemalt NATO kon- Ottawas oktoobri informatsioonikomi- le esimeheks on se- zyk, korraldatavaist milledest ka Eu- ud Rahvaste Kana- sindajail on võima-

il on nähtud ette lust välja pääsenud Moroz j.t.) esine- avalik küsitlemine sioonikomitee poolt. id tuleb ka balti ajate poolt võima- ära kasutada. li Montreali Jaani umaalt lahkumise mälestamise rohke alateenistus, kus ia praostkonna vi- Petersoo. Jumala- gnes kohvilaud, kus eles olümpiaadiga nduses olevaist kü- Petersoo ja E. Salu- EKN tegevust. imunud EKN liik- vne kokkutulek õn- hästi ja peeti soovi- amasuguste kokku- damist.

tinäitus

i ülikoolis elab ja s. R. Tulving on ötanud kunstiõpe- o kunstikoolis. b kuudekaupa. Ok- ndale College Art mbris Scarborough llery's, detsembris rloo Art Gallery's, by Art Station'is, ingtoni Cultural s. aprillis Art Gal- g ja mais Grims- y's. Need kõik on imuuseumid ja on d äripäevadel ja

dusesse abil

Üks 33-aastane ida- akvalangi abil üle Berliini ületava jär- ini, pääsedes vaba- esmakordseks juh- list vahendit kasu- on saabunud Ida- e.

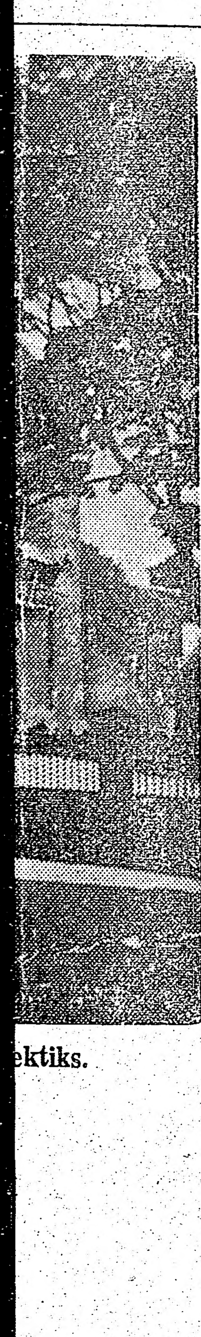

ktiks.

„Kodumaa" intervjueerib Toronto eestlasi

Tallinnas ilmuv propagandaleht „Kodumaa" paneb ilmselt suurt rõhku välismaalt saabunud eestlaste intervjueerimisele. „Kodumaa" viimastes numbrites on selle tähelepanu osaliseks eriti saanud Torontost tulnud külalised — hiljuti avaldati ajalehe veergudel intervjuu Endel Loo'ga ja nüüd 12. septembril Ingrid Sepp'ga, kes läheb käesoleval aastal keskkooli lõpuklassi. Ingrid Sepp mainib intervjueerijale, et ta viibib juba kuuendat korda Eestis, kus tal on palju sugulasi ja tuttavaid. Ta mainib, et Eestist on saanud talle nagu teine kodu. Jutuajamisel selgub, et Ingrid Sepp on eriti huvitatud kunstist ning tema arvates arenevad tema kunstimõistmised Eestis rohkem kui Toronto keskkonnas kuna ta puutub Tallinnas kokku noorte ja vanemate tegevkunstnikega, nende kaudu aga igasuguste kunstivoolude ning üldse kultuurihuvilise keskkonnaga.

Ajaleht avaldab ka Ingrid Sepa pildi. „Kodumaas" ilmunud jutuajamisele võiks informatsiooniks juurde lisada, et okup. Eesti kunstielust vaimustatud Ingrid Sepa isa on ins. Jüri Sepp ja ema kunstiajaloolane Eda Sepp.

⊕ Liina Merilo Portlandist asus õpinguid jatkama Columbia ülikoolis New Yorgis. Ta valmistub magistrikraadile, olles peaaineks valinud muusikaajaloo. Linna Merilo oli Portlandis tegutseva laulu-ansambli „Kaja" üks asutajaid ja selle juht.

Nosio famous Pianos

Hea klaver on eluaegne investeering!

Suur valik tunduva hinnaalandusega.

Ka rentimine.

Saadaval kõik muusika instrumendid.

REMENY

HOUSE OF MUSIC LTD.
553 Queen St. West, Toronto
M5V 2B6 ⊕ Tel. 363-1966

KAASMAALASED!

Puhastan keemiliselt (steamcleaning) Teie diivanid ja toolid, vaibad seinast seina ja lahtised Teie oma kodus. — Hel. Erik Lokbik 447-9834

VÄRSKE MESI

2., 4., 14. ja 30. naelastes nõudes

Emil Eerme, tel. 447-2539

OPTICAL STUDIO Ltd.
R. SCHMID, saksa optik
Suur valik euroopa prilliraame:
Zeiss, Rodenstock, Metzler
Spetsialiseerunud contact lenside alal
1586 BLOOR ST. W. 1 tänav lääne pool Dundas'e subway'd
TELEFON 535-6252

JAAN ALMER

KATUSETÖÖD

Tel. 699-5295
698-2745

Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates
Müüme aknaid ja installeerime

WINDOWS BOUNDS
1916 Queen E, Toronto

Ovavõtjaid vabariiklaste partei rahvusgruppide esindajate banketilt Los Angelesis. Vasakult: Arne Kalm, Zelia Kalm, Aino Lauri, Viivi Piirisild, Anna Chennault, Bernard Nurmsen ja banketi korraldaja Nick Medvid. Foto: Avo Piirisild

Tulekahjud ja kuumus teevad liiga

Ülevaade Los Angelesi eestlaste elust pärast Lääneranniku pidustusi

LOS ANGELES (VE) — Los Angeles kannatas üle nädala kuumuselaine all. Ei olnud ebatavaline kui kraadiklaas näitas 105 kuni 110 kraadi Fahrenheidi järele. Sellele kaasus „smog' ja Los Angelesi ümbruses põlevate metsade tuhk ning kõrbenud lõhn. Rahvas mäletab sarnast olukorda viimati kakskümmendviis aastat tagasi. Hiljuti süütasid noored vandaalid tulega mängides põlema Hollywoodi mägedes Laurel Canyoni ümbruses kuivad põõsad. Maha põles 24 hinnalist maja ning kahju arvestatakse 4 miljoni dollarile. Seal kandis asuvad ka paari eestlase majad, kuid need jäid õnneks tulest puutumata.

Inimesed kurdavad hingamishäirete ja valusa kurgu üle. Arstid on soovitanud olla majades ning viibida väljas nii vähe kui võimalik. Viimase paari aasta jooksul on Los Angelesi „talved" olnud sademeterohked ja selletõttu ümbritsevatel mägedel on kasvanud paks põõsastik, mis nüüd mitmekuise kuivuse järgi praksatab põlema igast väiksemast leegist.

Kõik riigimetsad ja pargid mägedes on praegu suletud telgitajatele.

Arvestatakse, et Los Angelesi ümbruses haaras tuli 60.000 aakrilisel alal metsa ning tuletõrjujaid toodi kohale naaber-osariikidest ja isegi idarannikult. Kõige suurem tulekahi oli San Gabriel'i mägedes, mis põles nädalapäevad ennem kui tuli saadi kontrolli alla.

Ei ole kuulda, et eestlastel oleks majanduslikke kaotusi olnud, olgugi, et kiputakse ka elama mäekülgedel, kus on suurem privaatsus, ilus vaade ja teised plussid. kuid sealjuures alatised ohud nagu suvel tuli ja ussid ning talvel muda ja veeuputused.

Inimesed on aga nõus maksma kalleid kindlustusi ja kaotuse puhul jälle uuesti maja ülesse ehitama.

Eesti Päevade lõppedes ei jäänud Los Angelesi eestlased käed rüpes istuma vaid pühitseti juubelisünnipäevi mida hakkab üha rohkem tulema, sest 1944. aastal pagulateedele asunud kaasmaalased hakkavad juba seenioride ridadesse jõudma.

On ka kurbi sündmusi. Nii kaotas 15-aastane Glen Kaskla, kes kavandas 14. Lääneranniku Eesti Päevade embleemi, vapra võitluse raske haiguse vastu ning maeti paljude kaasmaalaste saatel eestlaste matusepaigale Forest Launi. Nädal pärast Päevi tähistati Los Angelesis Ikestatud Rahvaste Nädalat ungari vabadusvõitlejate ausamba ees MacArtuhr pargis, kus kõnelejaks oli linnanõukogu liige Art Snyder. Ta toonitas, et Ikestatud Rahvaste liikmete kohuseks on rääkida oma naabritele, sõpradele ja kaastöölistele kommunismi ikke all elavate õudustest. Kahjuks puudus juba teist aastat aktusel eesti lipp. Mis juhtus eestlastest Ikestatud Rahvaste Komitee esindajatega? Sellele ei ole vastust veel saadud.

Viimasel ajal ei pane Los Angelesi eestlaste organisatsioonide esimehed ja esinaised enam niipalju rõhku vabadusvõitlusele vaid veedetakse aega kultuuriliste alade viljelemisega.

Meie kultuuri viljelemisel on kindlasti oma tähtsus, kuid sellejuures ei tohi unustada kannatavaid kaasmaalasi kodumaal, unustada neid tuhandeid kes küüditati trellide taga Siberisse ning tuletada vabadele rahvastele meelde Balti riikidele tehtud ülekohust.

Juulikuus külastas ka Los Angelesi hiinlanna Anna Chennault Washingtonist, kes hiljti valiti ülemaalise rahvusgruppide republikaanide klubi esimeheks. Tema auks korraldati bankett, millest võtsid osa eestlased, ukrainlased, lätlased, hiinlased, korealased, bulgaarlased ja kohalikke ameeriklastest republikaanide klubi liikmeid. Anna Chennault tuli Ühendriikidesse 20 aastat tagasi lennuväe kindrali Chennault i lesena. Ta alustas õpinguid ameerika ülikooli juures, kus tal tekkis huvi poliitika vastu samal ajal kui ta kasvatas kahte last. Olgugi et ta oli USA kindrali lesk, tuli tal igapäevase tööga alustada oma abikaasa firmas Flying Tiger Airlines. Nüüd on ta aga omandanud selle firma, olles asepresident ning sellest firmast on saanud suurim kaubaveo lennuliin Ühendriikides.

VIIVI PIIRISILD

Olga Lauristini „mälestused"

Väärad ja võltsitud andmed 1940. a. juunisündmuste kohta

Sirbis ja Vasaras 20. 7. avaldab Olga Lauristin oma mälestusi 1940. juunisündmustest. Need on kantud paatosest ja põhinevad valedele. Laename mõne tsitaadi:

„21. juunil haaras tegutsemistung kümneid tuhandeid inimesi. Polnud vaja ei pikki kõnesid ega sõnaohtrat veenmist, et sõjaseaduse all hoitud töölishulki välja tuua otsustavale demonstratsioonile... Varahommikul jõudis kõigisse käitistesse partei üleskutse välja tulla ja kukutada rahvavaenulik klikivalitsus... See mõjus nagu põleva tiku heitmine kuiva heina sisse. Tolleaegsele Vabaduse platsile kogunes peagi mitmekümnetuhande pealine rahvahulk."

Töölishulki, kes käitistest üleskutsete peale välja oleksid tulnud, polnud kuskil.

Suure osa demonstrantidest moodustasid Venemaalt Eestisse toodud kindlustustöölised, nn. Kaasani üliõpilased. Olga Lauristin ei mäleta ka seda seika, et demonstratsiooni „valvasid" ja „toetasid" vene tankid ja et kogu see narrimäng toimus okupeeritud alal.

Edasi räägitakse „mälestustes" poliitiliste vangide vabastamisest — mainimata, kuipalju neid vange oli. Vabastati tegelikult paarkümmend spiooni ja teisi taolisi, rohkem neid ei olnudki.

Aga vanglad hakkasid pärast juunipööret kiiresti täituma vangidest, keda juba õigusega saab nimetada poliitilisteks.

Kõik hiljem toimuv, natsionaliseerimised jne. olevat toimunud „rahva otsesel ja väga aktiivsel osavõtul". Täpsem oleks olnud, kui rahva otsene osavõtt oleks asendatud väljendusega: Moskvast tulnud eeskirjade kohaselt.

„Partei ümber oli koondunud mitmetuhandeliikmeline parteitute aktiiv." Lause peab varjama tõsiasja, et kompartei liikmete arv oli vaevalt paarisajale kokku kuivanud: „Parteitud" võeti hiljem osalt parteiliikmeks, need olid enamikus ülejooksnud nn. juunikommunistid. Mõned aastad hiljem, stalinismi õitseajal (mis nõukogude ajaloos ilusamini „isikukultuse ajaks" on ristitud) käis nende käsi osaliselt väga halvasti.

Kui nad seda ette oleksid teadnud, oleks nende „aktiivsus" juunis 1940 olnud tunduvalt väiksem.

See on Olga Lauristini mälestuste (mis pealkirjastatud „See oli ülev aeg") reaalne tagapõhi.

MEMBER REALTY CANADA CARGI™
Each Member office Independently owned and operated

MARK T. MANKIN
REALTOR
2670A Yonge St. (at Lytton Blvd.)
Toronto M4P 2J5
Kinnisvara ostu või müügi korral helistage
Toomas Mankin, tel. 487-4477
kodus 447-2017

FINN-AUTO

Teen kõiki mehaanilisi parandusi
(mitte keretöid)

1323 Danforth Ave. Tel. 691-9553

RISTO SAARENVIRTA

LAIEMALIISTULISED PEOKINGAD
poolkõrge kontsaga
TÄNAVKINGAD paeltega
TALVESAAPAD laiemate säärtega
Soome KUMMISAAPAD daamidele

FINN FASHION SHOES Ltd.

773 Mt. Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4

Telefon 487-4085

OLD MILL TAILORS
7 RIVERVIEW GARDENS, TORONTO
(1 plokk läänepool Jane'i, Bloori lähedal)
TEL. 769-9535

DAAMIDELE ja HÄRRADELE ÕMBLEMINE
TELLIMISTE JÄRGI

RUDY SCHNEIDER

EESTI ALUMIINIUM KOMPANII
võtab tellimisi vastu alumiinium uste, akende ja välisseina katete tööde peale (aluminium siding). Neljas värvis alumiiniumist veerennid ilma jätkudeta (ühes tükis). Tasuta hindamine.
Töö kiire ja korralik.
H. OSSO, tel. 884-4558 ja 832-2238, Richmond Hill, Ont.
Met. lic. nr. B 888

LUGEGE
Rein Moora — Evald Uustalu

SOOMEPOISID

384 lk. (sellest 64 lk. fotosid) — Hind $14.00 pluss 85 c saatekulu

Johan Pitka

RAJUSÕLMED

Koheselt pärast Eesti Vabadussõda kirjutatud mälestusraamat „värskete" elamustega Eesti vabaduse eest võitlemisest aastail 1914—1919. Raamat ilmus 1972. a. admiral J. Pitka 100. sünniaastaks.
237 lk. — Hind $8.80 pluss 50 centi saatekulu

KINKIGE
oma võõrrahvusest sõpradele Eesti võitluse tutvustamiseks ingliskeelne

Evald Uustalu

FOR FREEDOM ONLY

Hind $7.00 pluss 50 c saatekulu

MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

Naise hind 600 dollarit

Kolmanda maailma areng on tõstnud märgatavalt naise hinda Keenias

Kopenhaageni ülikool ja rahvamuuseum on kogunud materjali näituseks „Världens kvinnor — Kvinnors världar" (Maailma naised — naiste maailmad). Näitus, mis äsja oli Göteborgis, kirjeldab ulatuslikult naiste asendit ja elutingimusi arengumaades. Üritus toob esile eriühiskondade ja kollektiivide muutumisprotsessis esinevaid probleeme, mis mõjutavat tugevasti ka naise kohta ja olukorda.

Naise ülesanne kõigis ühiskondades on sama: töötamine ja laste sünnitamine ning kasvatamine, aga naise elutingimused on erinevais ühiskondades erinevad. Ka tööd ja laste sünnitamist ei arvestata kõikjal samal viisil. Sellest on maailmas vapustavaid näiteid.

Traditsioonilises ühiskonnas oli naisel tähtis ülesanne sünnitamine.

Raha- ja turumajanduse jõusse pääsemisel naine sageli lepib väiksemaga, investeerides oma mehe koolitamisse varanduse, lastes seda väljaspool kodu edasi õppida. Naine omalt poolt kodusena ja perekonna eest hoolitsejana ei ole saanud samal määral vastu võtta ühiskonnas olevaid uusi mõjutusi.

Ajalise uuenemisega tuleb lisaks tehnilisi abivahendeid ja näit. on tervishoidlikud olud paranenud. Laste surma vähenemisel on suur tähendus. Kuid arenguga tuleb uusi probleeme, laste ja kodu hoidmine päevase teenistustöö kõrval takistab naisi aktiivselt osa võtmast ühiskonna arenemisest.

Mitmekülgne tutvumine naise positsiooniga näitusel oli olnud tutvumise väärt. See ei ründa ega süüdista, aga räägib üsnagi palju oma põhjamaistele kaasõdedele.

Naise väärtuse arengust annab pildi järgmine tabel: Giriama suguharu juures Keenia rannikul maksis naine 1900. aastal kott hirsi ja mõned kõrvitsapudeli täied hirsiõlu.

Kuid siis, kui hakati kasvatama kookospähkleid, tuli juba maksta 8 lehmikmullikat ja üks pull ehk viimase väärtuses palmiviina. Kuid arenguga tõusis naise hind, juba nõuti naise eest 12—15 lehmikmullikat ja üks pull ehk viimase puudumisel 100 dollarit. Ja siis hakatigi naise väärtust rahas mõõtma, kuni areng on selle hinna tänapäeval tõstnud 600 dollarile.

SPORT

Torontos avati moodne kehalise kasvatuse hoone

Möödunud reede oli suureks rõõmupäevaks Toronto ülikoolile, kuna täitus nende kauaaegne unistus ja valmis mõned aastad ehitusel olnud kehalise kasvatuse ja sportliku tegevuse keskus. Uus hoone Toronto ülikooli ehituste kõrval on arhitektuuriliselt eriti moodne, kuid läks maksma 12.500.000 dollarit.

Avamistseremooniast võtsid osa Ontario leitnantkuberner Pauline McGibbon, Kanada keskvalitsuse amatöörspordi minister Steven Paproski, Ontario haridusministri abi dr. H. Fisher, Toronto linnapea J. Sewell ja arvukalt teisi ülikooli juhtkonnast.

Avakõne pidas Toronto ülikooli valitsuse esimees Marnie Paikin, märkides, et tänase sündmusega täituvad kauaaeged unistused. Uus hoone on tunnustuseks kehalise kasvatuse tähendusele. Ta avaldas sügavaimat tänu kõigile, kes selle saamiseks on kaasa aidanud.

Ta meenutas ka Toronto ülikooli esimest kehalise kasvatuse professorit Stevensit, kes on arendanud Kanada tänapäevase kehalise kasvatuse.

See ei olnud kerge töö, kuna sageli tuli oma uuendustega olla esimene Briti maailmariigis.

Ontario haridusministri abi dr. H. Fisher mainis, et Kanada noorusele on antud selles hoones suured võimalused oma sportlike võimete arendamiseks. Kanada keskvalitsuse esindaja amatöörspordi minister S. Paproski ütles, et Toronto ülikool on Kanadas 22-s, mis on täiesti internatsionaalse tasemega.

Tema sõnavõtu järel paljastati mälestuskivi, misjärel hoone kuulutati avatuks.

Katte eemaldamisel olid M. Paikinil abiks kuulus Kanada ujuja ja praegune õigusteaduskonna õpilane Cynthia Nicholas ja Varsity jalgpallimeeskonna kapten John Brown.

Järgnesid sõnavõtud Toronto linnapealt, õpilaskonna esindajalt, misjärel ehitusettevõtjad N.W. Dobell ja G. Davis andsid uue ehituse võtmed sümboolselt üle Toronto ülikooli atleetilise ja meelelahutusliku osakonna direktorile prof. A. J. Frazerile, kes nentis, et nüüd on võimalused olemas Kanada ühiskonnale kehalise kasvatajate ettevalmistamiseks. Toronto ülikooli füüsilise ja tervishoidliku hariduse osakonna direktor prof. R. J. Shephard ütles, et uus ehitus annab õppevõimaluse Kanada sportlaste kasvatamiseks ja ettevalmistamiseks maailmasportlaste tasemel. Siis Toronto ülikooli president dr. J. M. Ham kuulutas ehituse avatuks, ülikooli inseneriteaduskonna puhkpilliorkester mängis bravuurseid viise ning juba alustatigi hoones korvpalli ja tennise mängimisega.

Arvukaile külalistele tehti ringkäik suures ehituses.

Kogu ehituse põrandapindala on 218.000 ruutjalga. „Spordiväljaku" suurus 300x182 jalga, kõrgus 37 jalga. Selles on 200 m nelja rajaga jooksurada, kuus 78 m jooksurada, neli korvpalli/tennisväljakut.

Ehituses on 50 m nn. olümpiaujula, 1, 3 ja 5 m hüppeplatvormid, pealtvaatajaile on varutud 370 istekohta. Selle kõrval on veel õppeujula 30 isikule. Hoones on ruumi seitsmele ameerika, kolmele internatsionaalsele ja kahele topeltsquashi väljakul. Hoones on riietekappe meestele 9500, naistele 4500.

Nende, otseselt spordile ettenähtud ruumide kõrval on füüsilise teraapia, füüsiliste võimete kontrolli ja mitmed muud osakonnad.

Uues ehituses oli liikumine veel giididelegi ebakindel, kuna polnud harjutud veel mõistma seintel olevate värvijoonte tähendusi.

Lisaks päevasele pidulikule avamistseremooniale, järgnes õhtul kokteelpidu sellele järgneva jalgpallivõistlusega Varsity staadionil Toronto ülikooli Blues ja Guelphi meeskondade vahel

---

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

RISTSÕNA NR. 1005

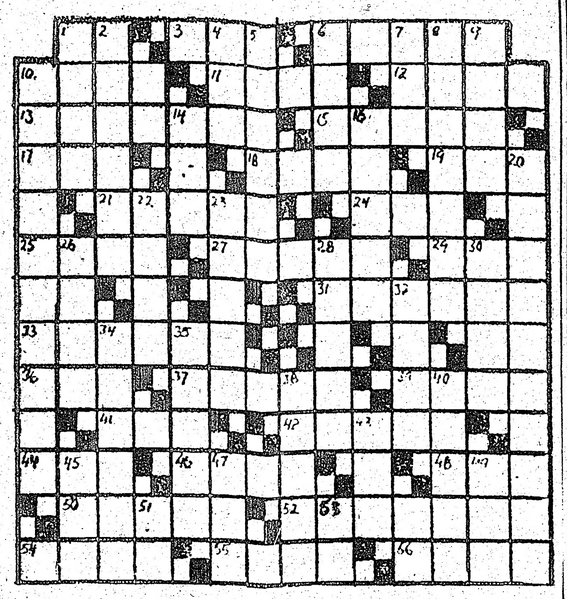

Põikread: 1. Majanduslik lühend, 3. Mõõtühik elektrontehnikas, 6. Töö- ja tarberiist, 10. Osa ringist, 11. Pidulik eine, 12. . . . teadus — omaaegne raamatusari Eestis, 13. Maailmajagu, 15. Lahti, 17. Purjepuu, 18. Toiduaine, 19. Kõige lühema ametiajaga Eesti riigivanema eesnimi, 21. Koht Võrumaal, 24. Royal Ontario Museum, 25. Võõrpärane mehenimi, 27. Kallis, 29. Viljarõuk, 31. Ühe usundi, 33. Rumalus, tobedus, 36. Tuulehoog, 37. Piirkond, 39. Mehenimi ja jõgi Itaalias, 41. Eessõna saksa keeles, 42. Puud lähevad kevadel . . ., 44. Näitav sõna, 46. Suur saal, 48. Saksamaa laagripäevilt tuntud asutus, 50. Lärmakas pidutsemine, 52. Eesti helikunstnik-vaimulik Ameerikas, eesnime esitäht ja nimi, 54. Mõiste malemängus, 55. Pikkuse mõõtühik, 56. Iha.

Püstread: 1. Neli ühesugust vokaali, 2. Jahiretke nimetus Aafrikas, 4. Terava otsaga ese, 5. Elukutse, 6. USA osariik, 7. Minu — ladina keles, 8. Jõujaam Eestis, 9. Tuntud Kanada eestlane, 10. Olevat kuningas ühe laulu kohaselt, 14. Seeme, algus, 16. Noor loom, 20. Lindudega tegelev teadlane, 22. Sisselõigatud soon, 23. Kuulus saksa matemaatik, 26. Maapinnavorm, 28. Jõgi Prantsusmaal, 30. Vaikne-tume heli, 32. Suur turg, 34. Kuninganna Victoria kaasa, 35. Eesti naiskunstnik Kanadas 38. . . . aaria — populaarne pala ühes eesti ooperis, 40. Kohanimi Hiiumaal, 43. Hinnang, 45. Omaaegne teadeteagentuur Eestis, 47. Linn Saksamaal, 49. Kolmikkonsonant, 51. Eessõna inglise keeles, 53. Kaks kõrvutiasuvat tähte.

RISTSÕNA NR. 1004 LAHENDUS

Põikread: 1. Kuningas, 5. Avarii, 9. Raekojas, 10. Attila, 12. Arukask, 13. Arktika, 14. Neeger, 16. Start, 19. Ulaan, 21. Sektor, 25. Ligidal, 26. Pearson, 27. Keerle, 28. Hakkliha, 29. Sonett, 30. Kallaste.

Püstread: 1. Koraan, 2. Neerud, 3. Näokate, 4. Atakk, 6. Vetikas, 7. Reisijad, 8. Isamaata, 11. Padrik, 15. Gasell, 17. Mullikas, 18. Gangreen, 20. Nädalat, 22. Oraakel. 23. Eskiis, 24. Endale, 26. Paala.

● Canberra Eestlaste Koondise referaatõhtul kõneles Ingomar Netfliv teemal „Soomepoisid". Ta andis ülevaate põgenemisest Soome, kirjeldades sealset väljaõpet ja sõdurite tagasitulekut Tallinna, soomepoiste esimest lahingut Tartu all, mida tunnistajaliku kirjeldusega omalt poolt täiendas Vello Velmet, kes lahingut oli jälginud binokliga mõned kilomeetrid eemalt. Soomepoisid olid sirges ahelikus tuldsülitavate relvadega aeglaselt sammunud sissekaevunud punasõdurite vastu, neid sellega lausa paanikasse ajades. I. Netliv ütles, et osa jätkasid võitlust metsavendadena, teised pääsesid põgenema, kuid tänapäeval ollakse tihedas ühenduses kuigi ülemaailma laiali pillutatuna.

RAAMATUID

müügil

„VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
Hanno Kompus — Kustutamata mälg kunsti järele	11.—	95
L. Wahtras — Liivaklass	2.50	15
Enn Nõu — Vastuvett	5.—	40
Anna Ahmatova — Marie Under — Reekviem	3.50	35
H. Michelson — Skautlikul teel	3.—	35
H. Michelson — Noorsootöö radadel	4.30	35
H. Michelson — Eesti radadelt	9.—	35
Triinu" üksiknumbreid	1.50	
Estonian Official Guide	5.—	40
Paul Laan — Mõttelend — Pilte ja peegeldusi	5.—	25
Karin Saarsen — Lohengrini lai kumine	4.50	15
Herbert Salu — Utoopia ja futureloogia	4.50	25
Eduard Krants — Lumeliitlased (luuletuskogu)	3.—	15
Ilona Laaman — Mis need sipelgad (luuletuskogu)	3.—	15
A. Kubja — Kadunud kodud — mälestused	4.—	25
A. Kubja — Mälestusi kodusaarelt	2.—	20
A. Kubja — Palukesed	1.50	20
E. Uustalu ja R. Moora — Soomepoisid 426 lk. + 64 lk. fotosid	14.—	85
Leho Lumiste — Alamuse Andros — biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust	6.65	40
L. Lumiste — Atlandi aknal	2.10	40
L. Lumiste — Killad külas	5.30	40
A. Vomm — Ristsõnad I	2.50	20
A. Vomm — Ristsõnad II	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad III	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad IV	2.25	20
Ants Vomm — Minu hing (luuletuskogu)	20.—	40
Ants Vomm — Varjud (luuletuskogu)	8.—	30
K. Eerme — Surnud laevad ja elavad mälestused	1.50	15
K. Eerme — Päevata päevad ja ööta ööd II	4.—	40
S. Ekbaum — Ajatar (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	4.—	30
J. Pitka — Rajusõlmed	6.80	40
A. Käbin — Vaim ja muld	5.—	40
Urve Karuks — Kodakondur (luuletuskogu)	6.—	20
H. Oja — Koputused eneses (luuletuskogu)	1.50	25
H. Oja — Tunnete purdel (luuletuskogu)	2.75	25
A. Küng — Mis toimub Soomes?	14.—	30
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—	40
E. Sanden — Mitme näo ja nimega	12.50	50
E. Sanden — Loojangul lahkumine Tallinnast	16.20	50

RAAMATUID LASTELE:

Ilme Ivandi — Pargi	2.50	35
Kalevipoeg — Õppe- ja tööraamat lastels	2.30	30
Õpeta mind lugema I — (Õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	3.—	40
Õpeta mind lugema II — Õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	4.—	40
Eesti keele Harjutustik I	2.20	30

PILK QUEBECI AJALUKKU

Käesoleva autoriks on William Stewart, kelle erialaks on Quebec sellest ajast peale, kui ta määrati The Canadian Pressi büroojuhatajaks Quebeci ja Montreali.

(Canadian Scene) — Vahemeremaade vanad rahvalood, mis ulatuvad tagasi aegadesse enne Kristuse sündi, räägivad föniiklastest, kes olid suured meresõitjad ja avastasid uue maa mitmete läänepoolsete merede tagant.

Käesoleva sajandi alguses leiti St. Francise jõe kaldalt, mis asub Quebeci idaläänis, vana kivi kummaliste märkidega, mida keegi ei osanud lugeda. Alles hiljuti jõudis üks Lavali ülikooli professor otsusele, et märgid müstilisel kivil on föniiklaste kiri. Seda teooriat toetas ka üks ühendriikide õpetlane, kes oli avastanud samasuguse kirjaga kive mitmel ameerika rannikul.

Niisugused lood näitavad ilmekalt kui väga ebamäärased on kõik aastaarvud, mis on võetud aluseks esimeste Põhja-Ameerika avastajate meresõitude puhul.

Seiklushimulised ja osavad meresõitjad föniiklased olid kuulsad pikkade merereiside poolest, nad purjetasid Vahemerest välja Atlandi ookeani, sõitsid ümber Aafrika ja nii on täiesti usutav, et nad sattusid Atlandi läänerannikule. Samuti on faktilisi tõendeid, et iirlased olid varased Põhja-Ameerika külastajad ja norrakad on siin olnud vähemalt tuhat aastat tagasi.

Norrakate koloonia asutati Islandil juba 874. aastal ja teine niisugune rajati Gröönimaale aastal 985. Üks norra meresõitja triiviti tormisel merel Newfoundlandi kaldale a. 996 ja neli aastat hiljem kuulus norrakas Leif Erikson külastas Newfoundlandi, Nova Scotiat ja New Englandi.

Ka nendele rannikutele püüti rajada kolooniaid, kuid maa pärisrahvas oli vaenuline ja hävitas kõik asulad.

Norrakad ei saanud väljaspoolt abi, kuna Must Katk oli Skandinaavia rahva 14. sajandil peagu hävitanud.

Kuid huvi kaunite läänerandade ja läänemaa vastu kestis ja kui 15. sajandi lõpus hakati otsima mereteed läänest Aasiasse, siis võttis maadeuurimine uut hoogu. Christopher Columbus, genoalane, kes oli ümber asunud Hispaaniasse, võttis ette esimese oma neljast reisist Ameerika avastamiseks 1492. aastal. Giovanni Cabot, veneetslane, kes oli sündinud Geoas ja keda läänemaailm tunneb John Caboti nime all, purjetas 1497. a. välja Bristolist ja uuris läbi Newfoundlandi ja Labradori rannikalad ning purjetas sealt edasi lõunasse, kohta, mida nüüd tuntakse Virginia nime all.

Giovanni poeg Sebastiano, kes oli Henry VIII teenistuses, otsis lühemat mereteed Jaapani ning 1517. a. sattus Hudsoni lahte ja sealt edasi lõunasse piki Põhja-Ameerika rannikut. Ta nõutas Inglismaale suure osa Põhja-Ameerikast.

Cabot saatis sõna tagasi Euroopasse suurest kalarikkusest Põhja-Ameerika rannikuvetes, eriti nimetas ta Newfoundlandi.

Selle tagajärjel võtsid eurooplased ette mitmeid kalastusretki Põhja-Ameerika vetesse.

Prantsuse meremees Jean Denys sõitis St. Lawrence'i lahte a. 1506 ja teine prantslane Thomas Aubert võttis ette samasuguse reisi a. 1508. Prantsuse kuningas Francois I toetas majanduslikult mitmeid merereise maadeuurimiseks ja St. Malo meresõitja Jacques Cartier arvatakse olevat osa võtnud vähemalt ühest niisugusest ekspeditsioonist enne kui 1534. a. iseseisvalt maadeuurimisega alustas.

Nende meresõitude eesmärgiks oli endiselt leida lääneteed orienti jõudmiseks,

aga muidugi meelitas uute maade avastamisele seal leiduv arvatav hõbe ja kuld.

Need olid eesmärgid, mille poole julge meresõitja Jacques Cartier pürgis kui ta oli 43 aastat vana ja juhtis oma esimest ekspeditsiooni Newfoundlandi, Labradori ja St. Lawrence'i lahte.

Cartier püstitas oma teekonnal riste, millesse olid lõigatud fleur-de-lis embleemid. Neid riste leidus St. Servanis, Gaspe poolsaarel ja Belle Isle'il, ja maa, kus liilia embleemiga ristid püstitati, tunnistati Cartier'i poolt Francois I-le kuuluvaks.

Informatsioon, mis ta indiaanlasilt sai, selgitas et

St. Lawrence pole mitte suur lahti, vaid on hiigeljõe suu, mis algab kuskilt läänest ja suubub St. Lawrence'i lahte.

Cartier otsustas St. Lawrence'i jõge lähemalt uurida oma järgneval ekspeditsioonil, nüüd aga pöördus ta tagasi Prantsusmaale ja viis kaasa kaks indiaani pealiku poega, kes hiljem teda tõlkidena mitmeti abistasid.

Cartier pöörduski järgmisel aastal tagasi kolme hästivarustatud laeva ja 112 mehega. Ekspeditsioon hakkas St. Lawrence'i jõesuudmest üles liikuma, möödus Saguenay suudmest põhjakaldal ja heitis ankrusse Orleani saarel, mille Cartier ümber ristis Bachuse saareks, kuna seal kasvas rikkalikult mitmesuguseid marju. Prantslasi külastas nende laagris algonquini indiaanlaste pealik Donnacona koos 500 kaaslasega indiaanlaste külast, mille nimi oli Stadacona ja mis asus St. Charles'i jõesuudmes, ainult pisut ülespoole Cartier laagrit. Prantsuse laevad liikusid pisut edasi Stadacona suunas ja Cartier otsustas seal talve veeta.

Kuigi Stadacona indiaanlased hoiatasid Cartier'id, et rannikaladel liigub mitmeid vaenulisi suguharusid,

juhtis Cartier väikseima oma laevadest St. Lawrence'i pidi üles kuni laev liivapõhja kinni jooksis Lake St. Pierre'i kohal.

Cartier koos 50 mehega jatkas aga teekonda paatides ja jõudis välja Hochelaga saare indiaanlaste asulasse, kus talle vastu tulid mitmed sajad pärismaalased.

Hochelaga oli hästi kaitstud asula kolmekordse püstaiaga piiratud. Asula koosnes 50-st pikkmajast, kus igas elas mitu perekonda. Asula oli rajatud saarele, mida praegu tuntakse Montreali saare nime all. Cartier ronis saare mäekünkale ja nimetas mäe Mount Real'iks. Sealt vaatas ta ümbruskonda ja pidas aru, kas osutub võimalikuks St. Lawrence jõgepidi veel enam ülespoole purjetada. Lachine'i kärestiku metsikud veed paistsid olevat ületatamatud. Indiaanlased teadsid rääkida, et St. Lawrence saab oma alguse ühest kaugest jõest, mida nimetatakse Ottawa jõeks ja et St. Lawrence'i jõgi Hochelagast ülespoole läbib maid, mis on rikkad maapõuevarade poolest.

Enne kui prantslased asusid tagasiteele Stadaconasse,

andsid indiaanlased neile üle mitmeid kinke, peamiselt kuldset maisi, mis kasvas Hochelaga ümbruse põldudel. Prantslased omaltpoolt andsid pärismalastele samuti mitmesuguseid kingitusi.

Cartier luges pühakirja ja palvetas pimedate, vigaste ja haigete eest, kes olid tema ette toodud.

Prantsuse maadeuurijad polnud valmistunud nii karmi talve vastu, mis neid Stadaconas tabas. Nende toitlusolud olid halvad, skorbuut võimutses ja 26 meest surid. Siin jällegi tulid neile indiaanlased vastu, nad õpetasid prantslasi keetma paksu körti männi ja kuuskasvudest mis skorbuudile kiiresti piiri pani.

Cartier ei võtnud enam ette uurimusretki Canadasse, nagu seda maa-ala tolajal nimetati enne kui a. 1540 kui ta enne Jean-Francois de la Rocque'i jõudis Cap Rouge'i, De la Rocque ehk Sieur de Robeval asutas aasta hiljem sinna uue koloonia, kuid Cartier oli siis juba tagasiteel Prantsusmaale.

Uus koloonia kannatas külma ja nälga esimesel talvel, inimkaotused olid suured ja teine uurimusretk, mis samasse Robevali juhtimisel ette võeti, hukkus arvatavasti 1549. a. tormi kätte.

Uute asulate rajamine oli seotud suurte kaotustega, sellele lisandus veel 16. sajandi Prantsusmaa ususõjad, mistõttu prantslaste huvi uute maade avastamisse lahtus. Alles järgmisel sajandil asusid prantslased jäädavalt Uus Prantsusmaale. Sinna juhtis neid tulus karusnaha kaubandus.

ESTO MUTUAL FUND, LTD

Aktsia hind 21. sept. $9.52

145 King St. W., Room 1900
Toronto, Ont. M5H 1J8.

Telefon päeval 364-1131
õhtul 925-6812

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1602, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

ANDRES OLVET, LL.B.
Advokaat-notar
Bigelow, Hendy, Shirer & Uukkivi
789 Don Mills Rd.
Tel. 429-3110
kodus 699-2395

ADO PARK, Q.C.
HETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Õhtuti 447-2017 või 929-3425

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

ARSTID

LEO KANN, D.C.
DOCTOR OF CHIROPRACTIC
212 Dinnick Cr.
Tel. 489-0562

ERIC HARELA, D.C.
DOCTOR OF CHIROPRACTIC
331 Sheppard Ave. E. Willowdale
TELEFON 224-0444
Aeg kokkuleppel

PAUL JUTTUS
HOGAN PONTIAC BUICK LTD
348 Danforth Ave.
Telefon äris: 461-3561
PONTIAC
BUICK
LEMANS
PHOENIX
FIREBIRD
SUNBIRD
CENTURY
ACADIAN
SKYHAWK
G.M.C. veoautod
Pruugitud autod

S. BROGOWSKI, O.D.
OPTIK
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES

Ly Parma

Suvelõpu teatrikirju

III

Suveteatrite hooaeg hakkab suurelt osalt koos koolide algusajaga lõpule jõudma. Tunduvalt pikema kestvusega on eriti tänavu Stratford Festival (lõpeb 4. novembril), kus hulk hilissügise päevaetendusi on reserveeritud koolidele, samuti kestab Shaw Festivalis osa etendusi kuni 30. septembrini.

Väiksemad suveteatrid on oma hooaja lõpetanud. Neid oli väikelinnades, suvituskohtade läheduses ja mitmel pool mujal, nende tegelaskond oma võimeteskaalalt on tavaliselt õige suure kõikumisega ja tõeliselt hea teatri leidmine on kui ruletimäng ja õnneasi. Ühest neist alljärgnevana siiski mõned read.

Peterboroughis asuv Trent University, mis on üks uuemaid Ontario ülikoole, on arhitektuuriliselt huvitav ja ehitatud ülikaunilt suurepärase väljavaatega Trent Kanalile.

Ta on tuttav eestlasilegi sealseis ruumes korraldatud kokkutulekute tõttu. Trent University Wenjack Theatres toimusid Arbor Theatre Company suveetendused, milles anti neli erilavastust. Üks esimesi oli „Same Time Next Year", milles eriline tunnustus tuleb anda autorile õnnestunud teksti eest ja mis seetõttu on populaarne ning ohtralt mängitud olnud juba mitmeid aastaid. Tegelasi on vaid kaks, sündmustik toimub kogu aja samas kohas ja näidend on juba selletõttu kergesti lavastatav. Olen näinud seda kolmes erilavastuses varem, nii jäi seekordne vahele, küll aga vaatasin samas kahte järgmist lavastust.

„A Life In The Theatre" oli huvitav kahemehe-näidend vanast ja noorest näitlejast, kes üsna koomiliselt teevad läbi kõik näitlejaille omased äpardused küll tekstiunustusest, dekoratsiooni purunemisest, kostüümi lagunemisest, kaasmängija tõrksusest ja muud.

Näidendi dramaatiline pool näitab sealjuures vananeva näitleja respektikaotust, üksildust ja ükstjäämist, samas aga noore tõusu ja hoolimatust nagu seda eluski esineb.

Vananevat näitlejat mängis tunnustatud lavategelane Neil Vipond; vastasmängijaks oli noor, nüüd juba professionaalne endine Trent University üliõpilane märksa nõrgemast kaliibrist, ent ühistööna oli etendus täiesti nauditav.

Samas esitatud „Billy Bishop Goes To War" on õhtut-täitev ühemehe teater I maailmasõjast, milles esines terve möödunud talve läbi Torontos näitleja Eric Peterson. Ainutegelasena kehastades ligi paarikümmet eriosa, suutis ta tõepoolest publikult köita. Wenjacki teatrisaal, milles 350 istekohta, ent mis laiade ning mugavate istmete tõttu näib palju suurem, oli varustatud ka veel lisatoolidega ja piletisaamisega oli raskusi.

Stratford Festivalil oli võimalus peale varem-kirjeldatute näha veel mõned W. Shakespeare näidendid.

Huvitavaim oli „The Taming Of The Sherw" juba selle tõttu, et etendus toimus Stratfordi peateatrite kõrval n.n. kolmandas teatris, mille nimeks on Third Stage. See on ajutine 350 isekohaga ümarteater ühes kõrglaega endises seltskondlikus hallis, kuna päris uus Third Stage on ehitamisel Avon Theatre taha.

Nimetatud komöödiat on mängitud ka eesti näitelavadel nime all „Tõrksa taltsutus" ja vana tuttavana oli teda tore vaadata, kuigi kogu näidendi ainuke nali seisenb vaid ühe soo diskrimineerimisel, naise alandamisel ja painutamisel mehe võimu alla. Tõrges Katharina (Margot Dionne) esitas oma osa suure bravuuri ja riiaka tõrksusega, kuni lõpliku alanduse ja allaandmisega enda Petruchiol (Graeme Campbell) võita laseb.

Peategelaste kõrval olid ka meeskõrvaltegelased eranditult head, naised keskpärased.

„First Part Of Henry IV" mängiti suures Festival Theatres ja istekohti äripäevaõhtusel sügisetendusel leidus külluses. Peategelaseks Henry IV kõrval kujunes õigupoolest Sir John Falstaff (Lewis Gordon) oma koomilise ja riukaliku osaesituse tõttu, samuti Henry IV vanem poeg Hal (Richard Monette) ja „Richard II" lavastusest hästi tuttav noor karakternäitleja Stephen Russell Hotspuri osas. Võitlussteenid, kiired lavapildivahetused ja üldiselt hoogne tempo suure tegelaskonna osavõtul andis hea etenduse, milles naistegelasil oli vaid üsna väike tähtsus kuninglike sõdalaste kõrval.

Kuna „The Taming of The Shrew" lõunaetendusena lõppes varem, oli võimalus näha samaaegselt Festival Theatres toimuvast 3-tunnilisest „Othello" etendusest kolmandikku — s.o. viimast vaatust. Näidendi traagilist nimiosalist mängis Alan Scarfe sordiini alla pandud sisseelamisega ja pingsalt ülesehitatud ning vastavalt esitatuna jättis ettekantu hea mulje. Öelat Iagot oleksin ehk siiski soovinud näha enam kuratlikumana, s alakavalamana, võib-olla tekkis selline mulje vaid sellest, et osakandja Nickolas Pennell on senini esinenud ikka kangelasena, „hea mehena" ja raske olid teda õelana kujutella. Kõrvaltegelased, eriti Desdemona (Domini Blythe) olid kõik kõrgest klassist ja tunnustatud Shakespeare näidendeis esinejad.

Pikale etendusele järgnes paari näitleja poolt vastuste andmine õpilaste ja muu vaatajaskonna poolt esitatud küsimusile.

See on omamoodi huvitav ja siin ohtrasti kasutatav lavastuse-osa, annab hea võimaluse pealtvaatajaile lavateosele tegeliku läbiviimise seisukohast lähenemiseks ja eriti õpilasile paremaks mõistmiseks.

VABA EESTLANE

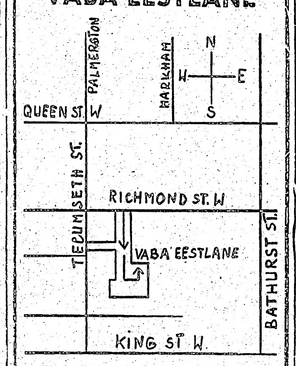

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 766-2057
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks toll ühel veerul $3.25
esiküljel $3.75
tagaküljel $3.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:
1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont.
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont.
Telefon: 223-0080

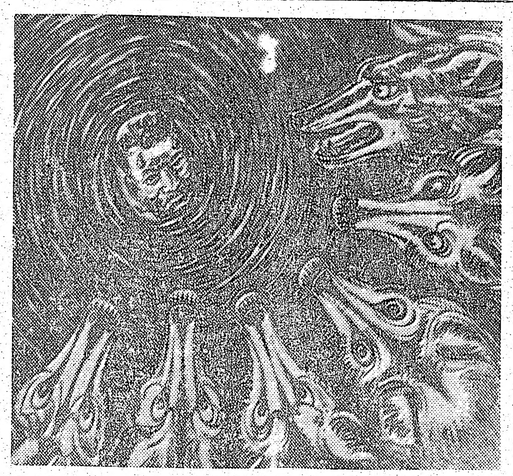

E. Pehapi graafilise töö reproduktsioon „Hundid uputavad vanakurja" tema „Suur Tõll" nimelisest kunstimapist. Mapp on ilmunud 20 eksemplaris ja esmakordselt välja pandud oktoobris toimuval kunstinäitusel.

Eric Pehapi kunstinäitus

Toronto eesti ühiskonna vaimne tegevus on tänavu alanud kunstinäitustega. 12.. 13. ja 14. oktoobril toimub Eesti Majas Eric Pehapi maalide ja graafika näitus.

Näitusel on välja pandud 57 tööd, nende hulgas ka kivitrükis mapp „Suur Tõll". Viimane koosneb kaheksast suuremõõtmelisest lehest, mis on monokroomsed, kuid iga leht erivärvis. Motiivideks on kaheksa momenti saarlaste kangelase Suur Tõllu loost. Mapp on ilmunud väga piiratud arvul, ainult 20 eksemplaris.

Ülejäänud töödest on suur osa õlimaale, akvarelle ja graafilisi töid mitmes menetluses.

Kinkige sünnipäevaks „VABA EESTLANE"

Mittesuitsetajaile hinnaalandus

NORTHBROOK, Ill. — Allstate Life Insurance Co., öeldes et sigarettide suitsetamine on kindlasti surma põhjustajaks, pakub elukindlustust hinna-alandusega mittesuitsetajatele või inimestele, kes on suitsetamisest loobunud. See elukindlustus on võimalik 21—75-aastastele kindlustussummaga 25.000 dollarit ja rohkem. Kindlustatute hulka kuuluvad ka endised piibu või sigari suitsetajad. Kindlustuse puhul on nõuetav kirjalik tunnistus, et kindlustatu ei ole suitsetanud sigaretti vähemalt üks aasta. See annab 3%-lise hinna-alanduse. 2% lisa hinna-alandust saadakse pärast arstlikku ülevaatust, kus eksamineeritakse seniseid arstilikke kontrolle, vererõhku ja kehakaalu raskust pikkuse suhtes.

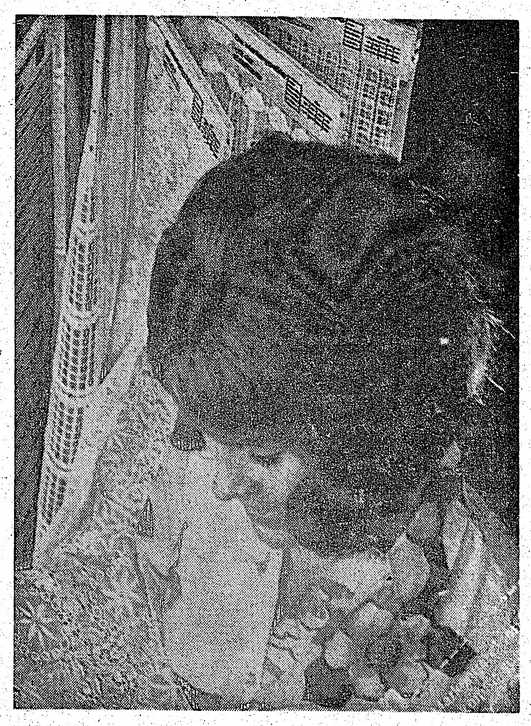

MODERN RUGS
Saksa vaipade ja kardinate kaubamaja
162 OAKDALE RD. DOWNSVIEW, ONT. TELEFON 745-0507
DRAPERIISID VALMISTATAKSE KA TELLIMISE PEALE

UUDISEID KODUMAALT

1978. a. suvisel-sügisesel linnujahil lasti 28.300 parti, 500 hane, 500 metsluvi ja 300 laanepüüd. Ehkki kogusaak näib suur, oli keskmine saak ühe jahimehe kohta tagasihoidlik, kõigest poolteist lindu. Käesoleva sajandi jooksul on kadunud jahilindude hulgas kuni paarkümmend linnuliiki. Eestis algas linnujaht 20. augustil. Kuni 9. septembrini on jaht lubatud ainult puhkepäevadel, hiljem kui rändlinnud üle Eesti lendavad, on jaht lubatud igal päeval.

*

Tshehhoslovakkias peeti tänavused sotsialistlike riikide künnivõistlused, kus esikohale tuli naiste hulgast Viljandi, Suislepa kolhoosi mehhanisaator Elle Müür. Elle Müür ütles, et võistlused olid hästi korraldatud ja andsid kasulikke kogemusi edasipidiseks tööks kodukolhoosis.

*

Kodumaa inimesti karistati möödunud sügisel vihmaste ilmadega. Ka tänavu ollakse kartlikud ja juba ongi uudistes, et Sauga sovhoosi osakonnas odrapõllul mustendavad veeloigud. Viimased rasked vihmad on savistel maadel hakanud muret tekitama, eriti kui viljakoristamisel ollakse viimaste seas.

*

Käesoleval sügisel jätkub kodumaa üldhariduskoolides üleminek uuele koolivormile. Esialgul ei ole veel võimalik uusi koolirõivaid sellises koguses toota, mis rahuldaks ühekorraga täielikult nõudmise kogu Eesti ulatuses, siis on uue koolivormi muretsemiseks kehtestatud ajutine müügikord. Selle peamiseks iseärasuseks on, et esialgu kuni 1979. aasta lõpuni ei saa uut koolivormi osta vabamüügilt. Uue koolirõivastuse muretsemiseks peab lapsevanem, hooldaja või õpilane ise pöörduma oma kooli poole, kus ta saab vastava talongi, mis annab õiguse koolivormi ostmiseks kindlaksmääratud kauplusest. Talongide jaotusel oli põhimõtteks, et uued vormirõivad saaksid eelkõige 1. sept. kooliteed alustanud lapsed. Ülejäänud klasside õpilased võivad eeloleval õppeaastal kanda ka vana koolivormi, kui see on kasutuskõlbulik, kuid seda on veel kauplustes saadaval. Lisaks ostmisele on uut koolivormi võimalik ka ise õmmelda, milleks müüakse tumesinist teksasriiet, kuna lõige on ilmunud ajakirjas „Nõukogune Naine".

o

Võru elanik R. Räni on mures ahjukütmise pärast. Kui puud on muretsetud, siis on ju õige aeg nende saagimiseks-lõhkumiseks, et talve oleks kuivi puid ahju panna. Pealegi on Võru veel niisugune linn, kus suur osa elamutest on veel ahjuküttega. Ent paljud vanainimesed ei saa puude saagimisega ise hakkama ja peaksid abi saama teeninduskombinaadilt „Tamula", sest viimane töö kuulub selle ettevõtte teenustööde nimekirja. Ka ketassaag ja traktor on kombinaadil olemas, kuid mees, kes nendega töötas, lahkus ametist ja uut pole seni tööle võetud.

*

Jõhvi elanik L. Lehiste muretseb Jõhvi pulmaliste pärast, kuna sealse perekonnaseisubüroo juurde pääsemiseks peavad abiellujate ja nende külaliste sajad (!) autod tänavaaukude vahel laveerima. Tänava parandajad on siin asjatult oodatud juba mitu aastat, kuigi tegelikult polegi palju teha, et pulmaliste meeleolu igakord enneaegselt ei rikutaks: tuleb ainult parandada osa Sompa ja Kivi tänavast. Ka peaks perekonnaseisubüroo ees olema rohkem lilli, annaks sündmusele ikkagi teatavat pidulikkust.

*

Lagedi elanik Alma Maripuu muretseb Tallinna keskturu seisukorra pärast. Ta võrdleb seda teiste liiduvabariikide pealinnade turgudega ja võib siis kinnitada, et Tallinna turg ei kannata võrdlust välja. Müügiplatsil haigutavad tühjad augud; millest osa on tulnud isegi lauajuppidega katta, et need ostjatele ja müüjatele lausa ohtlikuks ei muutuks. Möödunud sügisel tehti osa platsi müügilaudadest tühjaks, sest pidi algama asfaldiga katmine. Tänavu viidi lauad sinna tagasi, ilma et oleks midagi tehtud. Ka leiab ta vajadust mingi ruumikese järele, kus turul kauplejad, enamuses pensionärid, saaksid end soojendamas käia. Pensionärid müüvat seal oma aiasaaduste ülejääke ja aitavad sellega mitmekesistada linnarahva toidulauda.

*

Hiidlastel olevat suvekuudel eriti sageli asja suurele maale. Saarelt pääsevat kergesti suurele maale. Kes Kärdlas või linna ümbruses elab, valivat lennuki, kellele aga Heltermaa on lähedal ostvat pileti praamile. Kuna möödunud suvel polevat olnud lennuilmadega suurt kiidelda, siis olevat inimeste valik langenud praami kasuks. Aga kui praamiga Rohukülla jõutakse, algavat hädad. Rohukülla jõudvat praam kell 6, Haapsalu buss on reisijatel vastus ja toimetab need Haapsalu jaama. Kuid kes sealt edasi tahavad sõita, ei saa mitte niipea. Rong väljuvat Tallinna 17.45. Järgmist rongi aga tulevat kaua oodata.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 27. septembril 1979 — Thursday, September 27, 1979

KIREV MAAILM

KOPENHAAGEN — Gröönimaal juuakse alkohoolseid jooke rohkem, kui kusagil mujal maailmas. Sellel Taani ülemvõimu all oleval 50.000 elanikuga saarel tuleb iga elaniku kohta aastas 6 gallonit alkohoolseid jooke. Võimalik, et see on tingitud ka külmast kliimast. Kuna aga 10% kuritegusid on sooritatud alkoholi mõjul, on nüüd hakatud seadusega viinamüügil piirama. Iga täiskasvanu saab edaspidi alkohoolsete jookide jaoks kupongid, millega on võimalik aastas osta 72 pudelit õlut või 12 pudelit veini või kolm pudelit kõvemaid alkohoolseid jooke. Taani ajakirjanduse teatel on nüüd Gröönimaale hakatud Taanist tellima tohutul hulgal viinaajamise torusid...

NEW YORK — Dennis Zicha perekonnaga tuli 8. juulil 5 päevaks N. Yorki, jättes auto raudteejaama ega autot. Amtraki Schenectady jaam oli määratud likvideerimisele. Buldoserid tegid kõik maatasa. Ka auto viidi ära. Zichale pakuti $15 taksiga kojusõidu raha, $30 auto äravedamise kulusumma ja lisaks $7 päevas garaazhiraha. Asjas huvitavam on, et D. Zicha töötab osariigi pealinnas Albanys, transportosakonnas, missugune asutus oli jaama likvideermise korraldaja.

VICTORIA — Naine oli riietatud peast varvasteni valgesse, aga pidu kus ta oli olnud, polnud pulmapidu. Kui politsei leidis ta varahommikul ühe linna korterimaja ees, ei olnud tal muud seljas, kui kiht valget värvi. Politsei pidi äratama ühe värvikaupmehe, et saada küllalt värvilahustajat naise puhastamiseks, kelle seljas värvikord oli hakanud juba kuivama. Naine viidi haiglasse, nühiti ja küüriti puhtaks ja saadeti koju. Politsei mingit süüdistust ta vastu ei tõstvat.

NEW YORK — Piim ei ole janukustutaja, kirjutatakse ühe tervishoiuajakirja nõuandenurgas. Piim tekitab kõhus teatud massaine, mis põhjustab janutunde, kuna selle massi sulamiseks on tarvis vedelikku. Märgitakse, et higistama paneval tööl ei tohi piima juua.

BERLIIN — Adolf Hitleri naislendur Hanna Reitsch suri Salzburgis 67 a. vanuses. Ta oli maailma esimene naislendur, kes lendas düüslennukiga ja esimene Saksamaa naislendur, kes sai kapteni kraadi. Ta oli Hitleri punkris Berliinis veel aprilli lõpul 1945, valmis Hitlerit Berliinist ära viima. Hitler ei võtnud enam pakkumist vastu, kuna kogu tema maailm oli kokku varisenud.

NEW YORK — Politsei heaks, eriti kuulikindlate vestide soetamiseks asus raha korjama ettevõte nimega „National Polile Conference". N.Y. Post" teatab, et ta sokutas sinna tööle ka oma reporteri, kes avastas, et tegemist on puhtakujulise äriettevõttega, kes ei ole andnud politseile centigi.

NEW YORK — Dalai Lama, Tiibeti budistide kõrgeim juht, saabus esmaspäeval New Yorki, kus teda oli tõtanud Kennedy lennuväljale tervitama 300 siin elunevat budisti. Dalai Lama võttis osa kolmapäeval St. Patricki katedraalis peetud uskudevahelisest jumalateenistusest.

VIIN — 35-aastane austerlasest kondiitor ei saa enesega selgust selles, kas ta soovib abielluda või mitte. Ta on käinud paari 30-aastase lääne-sakslannaga linnapea jutul mittekristlikult abiellu astumiseks, kuid mõlemal korral ta vastas otsustavale küsimusele kindla „eiga". Hiljem mees küll seletas, et tegemist on eksitusega. Pärast suvepuhkust, kunagi oktoobris kavatsevat ta uuesti üritada.

Esimene õppetund T.E.S. Lasteaia esimeses klassis, kus noored on leidnud juba mängukaru, nuku ja kiigehobuse.
Foto: Vaba Eestlane

Sool ja pärivus kõrge vererõhu põhjustajad

Göteborgis toimunud kõrge vererõhu uurijate konverentsil analüüsiti laialt levinenud haiguse põhjuseid

Peaegu tuhat uurijat olid sel suvel kolm päeva Göteborgis Rahvusvahedise Vererõhu-uurijate Seltsi kuuendal konverentsil. Koos olid selle ala tuntuimad teadlased, kes tunnistasid, et vererõhu-haiguse põhjused on ka neile veel suurelt osalt tundmatud ja vaidluse alused.

Konverentsi esimesel päeval kongressi juhataja alustaski sellega oma sõnavõttu, öeldes et ta tunneb selle üle rõõmu, et kohal olijad teavad vererõhuhaigusest kõige rohkem maailmas ja muretsevad ise samal ajal, et nad teavad sellest veel liiga vähe.

Rahvusvaheline Vererõhu-uurijate organisatsioon on praegu kindla piiratud liikmeskonnaga.

Sellesse kuulub 600 uurijat mitmelt poolt maailmast.

Kõik osavõtjad jälgisid Göteborgis kolm päeva kestnud ettekandeid, millest esimese päeva huviäratavaimaks oli diskussioon soolast ja selle suhtest vererõhuga. Seda peeti juba ette üheks vaidlusterohkemaks arutluaineks kogu teadlaste konverentsil.

Vererõhu Uurijate organisatsiooni praegune president Itaalia professor Alberto Znachetti ütles end suhtuvat üsna pessimistlikult võimalustesse vererõhu põhjuste täielikuks mõistmiseks. Praegu teatakse üsna hästi kuidas haigust ravida, aga pärivuse kõrval muid mõjutavaid põhjusi tuntakse veel vähe.

Soola kasutamine võib mõjutada haiguse tekkimist seoses pärivusteguritega.

Vererõhuhaigust ehk kõrget vererõhku peetakse raskelt ravitavaks rahvahaiguseks enamuses maades. See halveneb pikkamisi aastakümnete jooksul ja muutub vaevavaks inimese hilisemas elus. Vererõhku peetakse üheks peamiseks südame infarkti ja peaaju verejooksu teguriks.

Kõrget vererõhku võidakse kontrollida üsna hästi ka muude vahenditega kui vaid ravimitega. Kehakaalu allavõtmise, toiduvaliku muudatusega ja nii öeldud tervislike eluviisidega, võidakse jõuda tähelepanuväärsete ravitulemusteni. Probleem on siiski see, et inimesed on tõrksad oma harjumusist loobuma. Selletõttu minnakse sageli ravimite juurde, mille tulemused on kindlamad.

Ka suhteliselt kergelt tõusnud vererõhk tekitab riski südame-infarktiks ja ajuverejooksuks.

Kogu inimkond arvatakse olevat puudutatud teatud osas vererõhu kasvust ja on palju inimesi, kes kannatavad kõrge vererõhu all, kuid ei ole selle ravimisele asunud.

Sel arvamisel oli vererõhu-uurijate kongressi sooladiskussioonis rootsi teadlne dotsent Lars Vilhemsen. Tema arvates suurema osa inimeste vererõhu alandamiseks tuleb otsida muid abinõusid kui ravimid Siin on olulised ka kehalise pinge vähendamine ja soola kasutamise piiramine.

Vilhemsen esitas arvamise, et suurenenud südame- ja veresoonte haiguste risk on inimestel juba siis, kui ta vererõhu määr kõigub 140—150 vahel. Oleks väärt kui see madaldada umbes 10 elavhõbeda millimeetri võrra.

Järeldused sooladiskussioonist olid erinevad selles, kui suurel määral soola kasutamine mõjutab vererõhuhaiguse teket.

Üksmeelsed oldi siiski selles, et tuleb sooritada uusi ja endisest paremaid uurimusi.

Arvustajate tipus oli Uus-Meremaa prof. F.O. Simpson. Ta hindas austraallase Morgani uurimusi, mis näitasid soola kasutamise vähendamist kui kõrge vererõhu madaldamise viisi. Oma kriitikast hoolimata Simpson tõdes, et soola süüakse üldiselt liiga palju ega ei tohiks lapsi sellega harjutada.

Diskussioonil peeti vastuvaidlematuks seda, et pärivuslikud tegurid on suurimad haiguse põhjustajad vererõhuhaiguse tekkimisel. Sellest tulenevalt on tähelepandavalt suur arv inimesi, kelle vererõhu tõus ei olene soola kasutamisest. Eriseisukohti põhjustas küsimus, kas peaks vähendama kogu rahvastiku soola kasutamist või ainult nende osas, kelle vererõhk on juba normaalsest kõrgemale tõusnud.

Viimaste 10—15 aastate ajal on kogu inimkonna soola kasutamine vähenenud. Kõige rohkem Belgias. Seal on see langenud 14 grammist 8—9 grammile päevas. Belgias on tehtud statistilisi täheleparekuid, et ajuhalvatusest tekkinud surmajuhtumid on seal vähenenud suuremal määral kui mujal maailmas. Belgias on tõdetud, et maovähk on vähenenud suhteliselt soola kasutamise vähendamisega.

Vererõhuhaiguse peapõhjusi otsitakse ka hormoonisüsteemi tegevusest. On vererõhu-uurijaid, keda nimetatakse reninistideks ja kes usuvad, et vererõhutaset reguleerib neerudest erituv valkaine — reniin. Siiski puuduvad veel tõendid, et vererõhuhaigete reniini eritus oleks märgatavalt kõrge.

Reniin on kerkinud akutaalselt arutlusaineks, kuna Ameerika Ühendriikides on arendatud uuetüüpiline vererõhuravim kaptopriil. Sellega tahetakse hakata tasakaalustama vererõhku reguleerivat hormoonisüsteemi. Neist üks, nn. reniin-angiotensiin-süsteem mõjutab vererõhku tõstvalt, kuna teine nn. hiniin-prostaglandiin-süsteem mõjutab seda madaldavalt. Praegu üldiselt kasutusel olevad vererõhuravimid, nn. beta-riivistajad mõjutavad südame tegevust reguleerivat närvisüsteemi.

Eesti ajaloo kaugemail radadel

Eesti rahva ajalugu kirjeldavad mitte-eestlasist autorite kroonikad. Esimeseks oli „Henriku Liivimaa kroonika" (vanemas vormis ka „Läti Hendriku Liivi maa kroonika ehk Aja raamat"). Sellele järgnes „Liivmaa vanem riimkroonika", mis koostati 13. sajandi lõpupoolel nimeliselt tundmatuks jäänud autori poolt ja koosneb 12016 riimitud värsireast. (Ilmus 1977. a. Ameerika Ühendriikides ingliskeelsena „Livonia Rhymed Cronicle" nime all).

Kolmandaks on „Liivimaa noorem riimikroonika", mis näib järgivat eelmise vormi ja eesmärki. Kroonika värsivormiline algtekst on kaduma läinud, kuid sellest on säilinud proosa-ümberjutustusi, millest täiuslikum on Johannes Renneri kroonika.

Kroonika autoriks on Liivi ordumeistrite vaimulik Bartholomäus Hoeneke ja see on kirjutatud alamsaksa keeles. Teos on valminud 1340-ndate aastate lõpul, see haarab ajaliselt aastaid 1315—1348. Kroonika kirjeldab selleaegseid Vana-Liivimaa siseolusid, ordu sõda leedulaste ja venelastega, kuid selle põhiosa moodustab Eesti vanema ajaloo suursündmus Jüriöö mäss, kuigi autor näeb seda mõneti Liivi ordu silmadega. Kroonika on siiski üks Eesti ajaloo vanemaid allikaid. Kuna algtekst on kaotsi läinud ja paralleelmaterjale pole olemas, siis on mitu küsimust jäänud ajalooliselt vaielusalusteks, nagu toomapäeva sündmused Viljandis.

„Liivimaa noorem riimkroonika" algteos on nagu märgitud kaotsi läinud. Kuid ümberjutustuski unustati mõneks aastasajaks, kuni Breemeni linnaraamatukoguhoidja J. G. Kohli leidis juhuslikult 1870. a. Johannes Renneri „Liivimaa kroonika" algkäsikirja XVI sajandist. Renneri „Liivimaa kroonika" ümberjutustust Hoeneke riimkroonikast on hakatud nimetama „Liivimaa nooremaks riimkroonikaks", kuigi esialgne värsivorm on asendatud proosaga.

1934. a. leidis Peter Karstedt Lüübeki linnaraamatukogus Renneri „Liivimaa kroonika" esimese käsikirja. Juba Breemeni käsikirja leidmisel selgus, et Renneri „Liivimaa kroonikal" on olemas veel vähemalt üks varasem käsikiri, kuid selle otsimine jäi tagajärjetuks. Lüübekis leitud käsikiri on kirjutatud 1561—1562, kuna selle lõpuosas on kirjeldatud sündmusi Liivimaal aastail 1556—1561. Võrreldes kahte käsikirja on Lüübeki käsikiri üldiselt täpsem. Hiljem on saksa ajaloolane eraldanud J. Renneri poolt lisatud kroonika osa, mis ilmus 1563. a. Lüübekis eriteesena (Johannes Renner, Livländdische Historien 1556—1561, von P. Karstedt).

J. Renner oli Liivi ordu „viimne suur ajaloolane". Ta sündis 1520 Westfaalis, sai hea hariduse, alul vaimulikuna ja siis õigusteadlasena. 1556. a. tuli Liivimaale karjääri tegema ja oli lühikese ajaga Liivi ordu tähtsama juhi Järva foogti juures Paides. Vene vägede pealetungil siirdus ta Pärnu komtuuri teenistusse. Oma töökoha tõttu oli tal rohkesti tutvusi selleaegses kõrgemas seltskonnas ja valitsejate hulgas. Liivi ordu kokkuvarisemisega kaotas ta oma töökoha ja pöördus 1561 a. (?) tagasi Saksamaale. Surma-ajaks arvestatakse aastat 1583.

Tema üheksaköiteline ajalooteos „Liivimaa ajalugu üheksas raamatus" käsitleb Liivimaa ajalugu umbes 470. aastast enne Kristuse sündi kuni 14. veebruarini 1582. Ta on kasutanud selle koostamisel mitmesuguseid allikaid, nende hulgas ka Liivimaal elades ainsat kroonikat sel maal, mille on kirjutanud Bartholomäus Hoeneke nimeline preester.

Eesti ajaloo vanema osa tundmine on meile ülimalt tähtis. „Vaba Eestlane" avaldab Hoeneke-Renneri „Noorema Liivimaa riimkroonika" oma järgmistes numbrites, lootes et need rasked ajad, mida meie rahvas on ajaloo jooksul pidanud taluma, kuid millest nad alati on suutnud läbi elada, näitaks tänapäevastes raskustes olijaile eesti rahva tugevat meelelaadi ja vabadusiha.

Estonia muusikajõud esinevad New Yorgis

Laupäeval, 29. sept. esinevad Wellington hotellis (7. ave. 55 St.) Tallinnast Estonia solistid Voldemar Kuslap (bariton), Urve Tauts (metsosopran) ja pianist Reet Laul. Nad kannavad ette M. Härma, M. Saare, V. Kapi, A. Pärt, Mozarti, Verdi, Schumanni jt. helindeid. Pääsmed kohapeal hinnaga $5.

Arstid Eestist USA-s konverentsil

Hiljuti viibisid Ühendriikides kaks Tartu ülikooli arstiteaduskonna õppejõudu prof. dr. med. Henno Tikko ja prof. dr. med. Kalju Põder. Nende erialaks on südame ja veresoonte kirurgia. Nad võtsid osa San Franciscos peetud südameoperatsioonide eriteadlaste konverentsist. Tagasilennul Moskva kaudu Eestisse tegid nad lühipeatuse ka New Yorgis. Kontakte neil siinse eesti arstkonnaga ei olnud.

N. Vene toll konfiskeeris rootsi kirjandust

Moskvas korraldati suur rahvusvaheline raamatunäitus, millest võtsid osa ka 13 rootsi kirjastust, nende hulgas vasakpoolne, „Oktoberförlaget". Kui nende esindajad oma raamatupakkidega Moskvasse jõudsid konfiskeeris Nõukogude toll kohe neli teost.

Aleksis Rannit sõitis Berliini

18. septembril lendas eesti luuletaja ja kunstiteadlane Aleksis Rannit Berliini, et Lääne-Berliini ülikoolis pidada kaks loengut leedu kunstniku M.K. Chiurlionise üle. M.K. Chiurlionis suri noorena 1911. aastal, kuid keda tema ainulaadsuse pärast peetakse nüüd üheks abstraktse ja siirrealistliku kunsti pioneeriks maailmas. A. Rannit viibib Berliinis 4. oktoobrini.

Inimliha tükid türanni jääkapis

BANGUI — Kesk-Aafrika Vabariigi uus president David Dacko tegi teatavaks, et võimult kõrvaldatud endise diktaatori ja türanni Bokassa suvila külmustuskappides on leitud inimliha tükke, millest võib järeldada, et Bokassa sõi inimliha. Bokassale garanteeriti varjupaiga õigus Elevandiluurannikul, kuhu ta saabus Pariisist. Kesk-Aafrika Vabariigis aitasid riigipöörde teostamisele kaasa 800 prantsuse langevarjurit. kes saadeti Banguisse pärast seda kui David Dacko oli välismaal viibivalt Bokassalt võimu üle võtnud. Prantsusmaa langevarjusid jäävad tõenäoliselt Kesk-Aafrika Vabariiki nii kauaks kuni seal olukord stabiliseerub.

Venelased petsid SALT I kokkuleppe rakendamisel ameeriklasi

WASHINGTON — Ühendriikides on valminud raport, mis kinnitab, et venelased on oma tuumarelvade arsenali kohta andmete avaldamisel katsunud pidevalt petta ameeriklasi, mis on vastuolus 1972. aastal sõlmitud SALT I kokkuleppega. Rapordis väidetakse, et Ühendriigid ei ole nende pettemanöövrite puhul ametlikult protesteerinud vaid on esile kerkinud lahkhelid lahendatnd vastastikuste läbirääkimiste alusel. Valeandmete andmine kinnitab siiski, et Moskvat ei saa SALT II kokkuleppe sõlmimisel usaldada ning luureasutused peavad tegutsema äärmise valvelolekuga, et avastada võimalikke petmisi.

Antikommunistlike väljenduste eest sunnitööle

MOSKVA — Moskvas karistati kohtuotsusega rängalt kahte noortmeest, kes olid allmaaraudteel karjunud kommunismivastaseid hüüdlauseid. 19-aastane Sergei Jermolajev ja 24-aastane Igor Poljakov mõisteti kogusummas seitsmeks ja pooleks aastaks sunnitööle „kuritahtliku huliganismi" eest.

TÄNU

Avaldan tänu kõigile, kes aitasid ja toetasid mind 1979 „Tallinna Festivali" pidustuste ajal. Teie kõikide heatahtlikud soovid jäävad minule ilusaks mälestuseks. Eriline tänu pr. Milvi Puusep'alé ja hr. Kivi'le.

Kui see oleks võimalik olnud, oleksin soovinud teie kõikidega oma elamusi jagada.

SUSAN SUIT

Nalja

Naisõpetaja kirjutab tahvlile järgmise lause: „Ma ei saanud ei mingit nalja nädalalõpul."

„Kuidas ma peaksin seda parandama? küsis ta Jukult.

„Otsi üks mahamurdja," vastas poiss.

*

Metsakolka talumees tuleb, kellapendel näpus, kellasepa juurde.

„Pange see korda," ütleb ta.

„Oleksite pidanud kella kaasa tooma," vastab kellasepp.

„Kellal pole häda midagi, ainult pendel jäi seisma."